

ل بهر سیبہرا خودی

تہ حسین ئیبراہیم دۆسکی

تہفسیری نوور

- كتيب : ل بهر سيبهرا خودى
- نفيسه ر : ته حسين دوسكى
- چاپا ئىكى ۲۰۰۶
- چاپخانه يا زانا دهوك
- ژمارا سپارتنى ل پەرتۆكخانه يا گشتى ل ههوليئرى : ۳۵۷
- ل سالا ۲۰۰۶ .
- ژوهشانين پەرتۆكخانه جزيرى ل دهوكى .

ل بهر سيبه را خودی

ته حسين ئیبراهیم دۆسکی

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : ﴿ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ
يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ : الْإِمَامُ الْعَادِلُ ، وَشَابُّ نَشَأَ
فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ ،
وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ ،
وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالَ فَقَالَ : إِنِّي
أَخَافُ اللَّهَ ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ
شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا
فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ ﴾ .

رواه البخاري

ل بهر سیهرا خودی

ژفان ب رۆژه کا مهزن وتزی ترس وسههم بۆ مه ههمی بان یی
هاتییه دان ، رۆژا قیامهتی ئهوا وهکی ژ ناڤی وی دیار خودان رح
تیدا رادبسهفه و د گازییه کا مهزن دچن ، ئهروی جارهکی ئیک
ژ ههوه ئینایه بهر چاقین خو کانئ ئهو رۆژ یا ب چ رهنگه ؟

ئیمامی (ترمذی) ژ (عهبدللاهی کورپی عومهری)
فه د گوهیزت ، دبیزت : پیغه مبهری خودی - سلاف لی بن -
دبیزت : ﴿ ههچی یی پی خوش بت بهری خو بدهته رۆژا قیامهتی
بلا (إذا الشمسُ كورت) ، و (إذا السماءُ انفطرت) ، و (إذا
السماءُ انشقت) بخوبت ﴾ . قیجا وهرن دا پیکفه چهند
دهلیقهیه کان هزرا خو د قی رۆژی دا بکهین ، وهرن دا د گهل
ئیک ب گهشته کی راببین بۆ وی رۆژا مهزن ، رۆژا ژفان بۆ مه
پی هاتییه دان ، ههر وهکی نوکه ئهم ب چاف دبیین ، دا
بزانیس کانئ ئهو رۆژ یا ب چ سهروبهره ههتا خودی ب ههمی
مهزنی یا خو فه بهحسی وی رۆژی دکهت و دبیزت : ﴿ أَلَا يَظُنُّ
أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ . لِيَوْمٍ عَظِيمٍ . يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ .

نهری ما ئهو باوهر ناکهن کو خودی ل رۆژه کا مهزن دی وان
راکه تهفه ، وحسیبی سهرا کریارین وان د گهل وان کهت ؟
رۆژا مروژ ل بهر دهستی خودی رادوهستن [المطفین : ۴ -
۶] .

هەر ئێک ژ مه گاڤا مر ئهو قیامهتا وی دهست پی کر ، ئهو
مرنا ل بهر مه هاتییه فهشارتن ، دبت ئێک ژ مه د ناڤهرا وی
مرنی دا ژ بهوسته کی کیمتر مابت د گهل هندئ ژ ی هزر دکهت
ئهو گهلهک ژ قیامهتی پی دوبره ، لهو دی بینی ئهو خو ژ بیرفه
دبهت وکاره کی بو وی رۆژی ناکهت .. هزر بکه دهم هات
بهلگی ته ژ داری بوهرییت وناقئ ته ژ دهفتهرا ساخان بیته
ژیبرن : ﴿ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ .
وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ . وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ
وَشَهِيدٌ . لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ
الْيَوْمَ حَدِيدٌ - وتهنگافی وسه کهراتا مرنی ب وی حهقی پی هات یا
زفراندن بو نهبت ورهف ژئ نهبت ، ئهفه ئهو بوو یا تو ئهی
مروژ ، ژئ درهقی . وبو جارا دووی د (بوژی پی) دا بو رابوونا
پشتی مرنی هاته پفکر ، ئهو پفکر د وی رۆژی دایه یا ئهو
گهف تییدا ب جه دئیت یا خودی ل کافران کری . وههر
نهفسهک هات ودو ملیاکهت د گهل دا ، ئێک وی دهازۆته

مه‌حشهری ، ویی دی شاه‌ده‌یی‌یی ل سهر وی کاری ددهت
 یی وی د دنیا‌یی دا کری . ئەه‌ی مروف ب راستی تو ژ فی
 چەندا ئەفرۆ دینی یی بی ناگه‌ه بووی ، ئینا مه‌ئەو پەردی دلی ته
 نخافتی ژ سهر ته راکر ، قیجا بی ناگه‌هی‌یا ته نه‌ما ، ودیتنا ته
 ئەفرۆ بو وی تشتی تو دینی یا موکم ودژواره ﴿ [ق : ۱۹ -
 ۲۲] .

دی هند بینی پەرده ژ سهر چافی‌ن ته دی ئیتە لادان ، ئەو
 قیامەتا ته هزر دکر گەلەک یا ژ ته دویره دی ف ته را گه‌هت ،
 وچو ریکان بو ته ناهیلت تو بره‌فی‌یی ؛ دا خو پی ژ فی رۆژا
 گران بیاریزی ..

هزر بکه رۆژا ته هات کو ل قه‌بری بی‌یه میثان ، وبی‌یه
 ئیک ژ خەلکی گۆرستانی ، وی جیهانا بی دەنگ و ب سه‌هم ،
 ئەف ئاخا ته گەلەک خو ل سهر مه‌زن کری دی د ناف دا ئییه
 فه‌شارتن ، ئەف عەردی تو پشت راست ل سهر بریقه‌ دچووی
 وته چو هزر بو نه‌دکر ، دی ته داعویرت ، گاف بو گافی دی
 ژ لەشی ته میژت هه‌تا ته ده‌یلت هه‌ستیکه‌کی پی‌تی ، مال
 مه‌زنی‌یی وترونه‌جمان چو فایده‌ل ته نه‌کر ، لایینی‌یا ته زی چو
 به‌ره‌فانی ژ ته نه‌کر ، جاره‌کا دی دی بی‌یه ئاخ ، ﴿ مِنْهَا
 خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ﴾ [طه : ۵۵]

رۆژهك دى ئيت تهف عهردى تىرى مړوف ل سهر پشتي قالا دى
مينت ، ههمى ب شالوكا مرنى دى ئينه دورين ، بى دهنگى ههمى
كناران د ناف خو دا دى پيچت ، چو پيژن ژ كهسى نائين ،
حاكم ومير ، زهنگين وفهقير ، وهكى ئيك لى دئين ، دهنگهك
ژ كهسى نائيت ، تهف عهردى سهره بهوسته كا وى خهلكى
ب هزاران خو ددا كوشتن بى خودان دى مينت ، ههر وهكى
رۆژهكى مړوفهك ل سهر پشتي نههاتى وچووى ، وى رۆژى ملك
بو كى به ؟ ﴿ لِمَنْ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴾ [غافر : ١٦]
پاشى دى هند بينى گازى يهك دى ئيته ته ، نهو خودايى جارا
ئيكى تو ژ چوننه يى داي وتو كرى يه مړوفهكى دورست ،
دهستويرى يى دى دهته لهشى ته نهوى د ناف ناخى دا حهلياي كو
جاره كا دى خو ليك دهتهفه ..

هزريىن خو بكه هنگى حالى ته دى چ بت ؟ بينه بهرچاښين
خو دهمى عهر د ل سهر سنگى ته دئيته كهلاشتن ، وتو ژ وى
چالى دهر دكهفى نهوا رۆژهكى هنده كان توتيدا فهشارتى ، هنگى
هشپن ته دى ئينه سهرى ته وتو دى زانى نهفه نهو رۆژه يا
پيغمبههران - د دنيايى دا - ژقان پى دايه ته ، ﴿ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ
فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ . قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ
مَرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ . إِنْ كَانَتْ إِلَّا

صِيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ . فَلْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ - وبۇ جارا دووی د بۆرییی دا هاته پفكرن ، قیجا رحین وان ب سهر لهشین وان دا هاتنه فه گهراندن ، هنگی ئەو ژ گۆرپین خو رادبن و ب لهز ب نك خودایی خو فه دجن . ئەوین دره و ب رابوونا پشتی مرنی کری ب پهشیمانی فه گۆت : تیچوون بۆ مه بت کی ئەم ژ گۆرپین مه راکرین ؟ قیجا دی بۆ وان ئیتسه گۆتن : ئەفه ئەو ژفانه یی خودایی پردلوفان دای ، وینغه مبه رپین راستگۆ بهس ژی کری . دهر كهفتنا ژ گۆران ههما ئەنجامی ئیک لیدانا د بۆرییی دابوو ، قیجا هنگی خهك ههمی بۆ حسیب و جزادانی ل نك مه دنامه ده بوون . ل وی رۆژی ب دادی حسیب دئیته کرن ، قیجا زۆرداری ل نه فسه کی نائیته کرن کو خیرپین وی بیته کیمرن یان گونههین وی بیته زیده کرن ، وژیلی وی کاری ههوه د دنیایی دا دکر ب تشته کی دی هوین نائینه جزادان ﴿ [یس : ۵۱-۵۴] .

گازییهك دی ئیته راهیلان ، وهکی کوعهرد - پشتی باران لی دبارت - شینکاتییی خو شین دکهت ، وهسا دی لهشین مرییان ژی شین کهت ، وهه ئیک ل سهر بنا خو دی شین بت .. بینه بهرچاڤین خو گاڤا بۆ جارا ئیکی تو رادبیهفه وچاڤین خو ل دنیایی فه دکهی ، هنگی دی حیبهتی راوهستی ، چاڤین ته

دی میننه ل گازی یی ، ودلی ته دی تژی ترس بت ، نهفه چیه ؟
چ قهومی یه ؟ بوچی نهف مروّقه ههمی تۆزهوی رابوویسنه ورویس
ورسوا دی کیه چن ؟ هندی دی مینی کس نابت بهرسقا ته
بدهت ؛ چونکی ههر ئیک ب حالی خوّ فه یی موژیله ، پاشی دی
ئیته بیرا ته کو نهفه نهو دهمه یی خودی ژفان یی دایه ته ..

چوونا بهر ب مهحشهریّ فه :

هزرا وی دهمی بکه .. گاڤا (خولیاقت) ههمی تیّک تیّن
وتیّک دچن ، کس د خو را نابینت دهنگه کی بکهت ، ترس
رهشمالا خو یا کریت ب سهر ههمی یان دا دئینته خواری ،
ژ هممه کا نزم ودهنگی پی یان پیقه تر پیژنه کی تو سهح
ناکهی ، مروّف ب ههمی رهنگ وجوینین خوّ فه یی دئین ، مهلك
وحاکم وئهمیر ، مهزن ودهوله مهند و خودان سهلته نهت ، ههمی
د سهرشور و شکهستینه وچو مهزنی ل دوّران نهمایه ، نهجنه
ودیو وشهیتان ژی ب بیزاری فه دئین وقهستا جهی کۆمبونئی
دکهن ، خو حیوانهت ودهبه ودرپنده ژی د گازی یی رادبن
ب سهره کی چهماندی فه بهر ب مهحشهریّ فه دچن .. وپشتی
ههمی ل ئیک جهی کۆم دبن وهژمار تمام دبت ، وبهری
ههمی یان دمیتته ل عهسمانی کانئی دی چ فه رمان ئیته دان :
﴿ فَذَلِكَ يَوْمًا يَومٌ عَسِيرٌ . عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ ﴾ [المدثر :

۹-۱۰] ، رۆژه کا گرانه ، ل وی ده می بهری ته دمیسته لی
 کانئ بهری ته دی بۆ کیفه ئیته دان ، دی هند بینى عهسمان
 ل هندافى ته تېك چوو ، ستیر ژ جهین خو دی كهفن ، رۆژ
 وهه یف دی رهش بن ، عهسمانی دنیایی ب هه می مهزنی یا خو فه
 دی ئیته پیچان ، پشی کو شهق شهق دبت ورهنگی خو یی شین
 ژ دهست ددهت ، وجار سوړ دبت ، وجار زره دبت ، وجار
 كهسك دبت ، پاشی وه کی زیقی حه لاندی لی دئیت ، ملیا كهت
 بهر ب عهردی مه حشه ری فه ژوردا دئینه خواری ، هژیانین مهزن
 ب عهردی دكهفن ، چیا وه کی وی هریا شه کری لی دئین نهوا
 هره بایه کی دژوار لی بدهت و د گهل خو بیهت .

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ . يَوْمَ
 تَرْوُنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا
 وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ -
 گه لی مرو فان هوین ژ عهز ابا خودی بترسن و پیگیری یی ب گوتن
 وفه رمانا وی بکهن ، هندی نهو رویدانین ب سهمن یین ل ده می
 رابوونا قیامه تی پهیدا دبن وه کی هژیانا عهردی یا دژوار یا کو
 عهرد ژ بهر دئینه كهلاشتن ، تشته کی مهزنه ، كهس نرانت چه ند
 یی مهزنه . ده می هوین رۆژا قیامه تی دینسن دایك - ژ بهر وی
 ترس وله رزا دگه هتی - بچویکی خو یی ب شیر یی ل بهر

سنگی ژبیر دکهت ؛ وژنکا ب حمله - ژ ترسان دا - حملهی خو ددانت ، وعقل د سهری مروغان دا نامینت ، فیجا نه وه کی سهرخوشان لی دئین ؛ ژ بهر ترس وسههمی ، وئو ب خو نه دسهرخوشن ، بهلی دژواری یا عهزایی عقل وهوش د سهری وان نهیلايه [الحج : ۱-۲] .

بینه بهر چافین خو رږژا عهور ژوردا دئین وملیاکته ب مهنی یا خو قه دناف دا ، دهمی مروقین مهحشهری قهست دکهنی وپییدا دجریین وپسپاری ژی دکهن : نهری خودایی مه د گهل ههوهیه ؟ فیجا نهو ژ فی پسپاری قه دجنقن ودبیژن : یی پاک وبلند بت خودایی مه ، ژ نوی نهو دی ئیت .. پاشی نهو ههمی ملیاکته ب هژمار ولهشین خو یین دژری ل خهلکی مهحشهری دگرن ، هنگی تهنگافی دژوار دبت ، کهس خو ل کهسی ناکهته خودان :

﴿ وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَفُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ قَالَ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ . قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَتْهُمْ السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَاحَسْرَتُنَا عَلَىٰ مَا فَرَطْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ أَلَا سَاءَ مَا يَزِرُونَ - وَئَهْكَرَ تَو ، نهی موحهمهد ، وان یین باوهری ب رابونا پشتی مرنی نهئینای ببینی دهمی نهو ل بهر دهستی خودی دئینه

راوه‌ستاندن ل رږژا قیامه‌تی دا نهو حوكمی د نأبه‌را وان دا
 بكهت ، تو حاله‌كی خراب دی بینی ، دهمی خودی دیږت :
 نه‌ری ما نه‌فه راستی نینه ، یه‌عی : ما نه‌فه نهو رابوون نینه یا
 هه‌وه د دنیا‌یی دا کوفر پی دکر ؟ وان گوت : به‌لی
 ب خودایی مه نهو راستی‌یه ، خودی گوت : فیجا ژ بهر
 وی کوفر هه‌وه ب خودی وییغه‌مبه‌ری وی موحه‌مدی دکر
 هوبن تام بکهنه وی عه‌ز ابا هه‌وه د دنیا‌یی دا دره و پی دکر .
 ب راستی زیان گه‌هسته وان کافران یین باوهری ب رابوونا پشتی
 مرنی نه‌ننای ، هتا دهمی کو قیامه‌ت رابوو ، و ژ نشكه‌کی فه
 وان دویماهی یا خو یا خراب دیت ، وان داخوازا كه‌سه‌ران بو
 خو کر ژ بهر وی ژیی خو‌یی وان د دنیا‌یی دا بو‌راندی ،
 ونه‌و باری گونه‌هین خو ل سهر پشتین خو هل دگرن ، فیجا
 چ گران وپسه باره یی نهو هل دگرن !! ﴿ [الأنعام : ۳۰ -
 ۳۱] .

رږژ ، نه‌وا د دنیا‌یی دا هنده ژ مه دویر ونه‌م خو ل بهر گهرما
 وی ناگرین .. گا‌فا بوو رږژا قیامه‌تی و مرؤف ههمی ل عه‌ردی
 مه‌حشهری کوم بوون ، گهرما دهه سالان دی ل بهر ئیته کرن ،
 ودی ل هنداف سهری خه‌لکی ئیته داهیلان هتا درې‌ژی‌یا
 میله‌کی نی‌زیکي وان دبت ، نیمامی موسلم ژ (سه‌لیمی کوری

عامری (فهد گوهرت ، دبیرت : (مقدادی کوری ئه سوهدی)
دبیرت : من گوهرل پیغمبهری - سلاف لی بن - بوو ، گوت :
﴿ رۆژا قیامهتی رۆژ هندی دریزی یا میله کی نیژیکی
مروغان دبت ﴾ (سه لیمی کوری عامری) دبیرت : فیجا
ب خودی ئه ز نزام کانی مه خسه دا وی ب میلی ئه و میله یی
عهر د پی دئیه پیقان ، یان ژ ی ئه و میله یی چاقان پی کل ددهن ؟
گوت : ﴿ فیجا ههر مروقهك ل دویف کریارین خو دی د ناف
خوهی ران مینت ، هندهك هتا گۆزه کی ، وهندهك هتا
کوژکان ، وهندهك هتا ناف تهنگی ، وهندهك ژ ی دی پی ئیه
لغافکرن ﴾ و پیغمبهری - سلاف لی بن - ب دهستی خو ئیشارهت
دا دهفی خو .

برایی خوششی : ل قی دنیا یی ئه گهر هتافی ب رهنگه کی
وه سال ته دا کو تو پی بیشی ، تو دی هه ز که ی کهسهك ههبت
سیبهره کی بو ته پهیدا کهت دا تو خو بدهیه بهر ، هزر بکه دهمی
گهرما فی رۆژی هندی گهرما دهه سالان زیدهتر لی دئیت ، وئهو
ژ فی بلندی یا هنده بلند ژوردا دئیه خواری و دئیه هندافی سهری
ته ، وی رۆژا چو سیبهر نه بن تو خو بدهیه بهر ، ئه گهر ئیک
ههبت ته بو سیبهره کا هوین فه خوینت ، چافدیری پی ل ته بکهت

وته ژ وی ترسا مهزن پشت راست بکەت ، هنگی کەیفە تە دی
چەند بت ؟

ئەفە گازى به بو تە ، رېنیشادانە کە ، ئەگەر تە بقیّت وی رۆژی
خو بدەیه بهر سيبهرا خودی ؛ دا ژ گەرم ونەخۆشی وترسا مهزن
رژگار ببی ، ئەقرو هیشتا تویی ل سەر خو ، هیشتا تە هیژ
وشیان هەین ب تەفە دئیت کو وی رۆژی ل بهر سيبهرا خودی
بژی ، بەلی چاوا ؟ و ب چ رێک ؟
ئەفە دی بابەتی نفسینا مه بت ، ئەگەر خودی هەز بکەت .

ل بهر سيبهرا خودی :

د هژمارە کا حەدیسین دورست دا یین کو ژ پیغەمبەری سلاف
لی بن هاتینه فەگواستن هاتی به کول رۆژا قیامەتی دەمی
خەلک ل مەحشەری کۆم دبن ، و د تەنگافی به کا مهزن دا دژین ،
ورۆژ دئیتە هندافی سەری وان وئەو د خوفا خو را دمینن ،
هەندەك جینین مروّقان هەنە - ژ بهر هەندەك کریارین وان د دنیایی
دا کرین - خودی وان ددەتە بهر سيبهرا خو ، ووان ژ گەرم وترس
ونەخۆشی یا وی رۆژی دپاریزت ، و بەری ئەم ئێک ئێکە بەحسی
وان جینین بەختەوهر ژ مروّقان بکەین ، یا د جهی خو دایە
ل دەسپیکێ ئەم چەندەکی ل دۆر فی (تەعبیری) باخفین :

سيبهرا خودی ، مهخسه د پي چيه ؟ وچاوا خودی هندهك مروشان
ددهته بهر سيبهرا خو ؟

د هژماره كا حهديسان دا ژ پيغه مبهري - سلاف لي بن -
هاتي به فته گوهاستن كو خودايي مهزن روژا قيامه تي سيبهري
ل هندهك رهنكيښ مروشان دكهت ، ل وي دهمي ژ سيبهرا وي
پيښه تر چو سيبه نه مهين ، و د دهقي بارا پتر ژ وان حهديسان دا
هاتي به : ﴿ يُظْلِمُ اللَّهُ فِي ظُلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ ﴾ و د هندهك
ريوايه تيښ دي دا هاتي به : ﴿ يُظْلِمُ اللَّهُ فِي ظِلِّ عَرْشِهِ ﴾ و
د تفسيرا (ظل الله) دا زاناييښ حهديسي چهند بوچوون
هده ، ژ وان بوچوونان :

هندهك دييژن : پالقه دانا سيبهري بو خودی د قي حهديسي دا ،
وهكي گوتنا مهيه دهمي نهم دييژين : (كهعبه) مالا خودی يه ،
نهف پالقه دانه بو (ملكيه تي) وپروزي يي يه ، يه عني : وهك
قه درگرتن بو وي سيبهرا كو روژا قيامه تي دي ل شان رهنكه
مروشان كهت خودی وي بو خو پالقه ددهت ودييژت : نهز دي
سيبهرا خو ل وان كه م .

وهندهك دييژن : مهخسه د ب سيبهري د قي حهديسي دا
قه درگرتن وپاراستنه ، وهكي كو مروف بيژت : فلان كهس
يي ل بهر سيبهرا فلان مهلكي ، يه عني : يي ل بن (حيمايهت)

وچاقدیری یا وی ، وئووه وی دپاریژت ، وئەف حەدیسە هندی
دگەهینت کو ئەف رەنگە مروّفە د وی تەنگافییی دا دی ل بن
چاقدیری وپاراستنا خودی بن ، لەو دی ژ نەخۆشی وترسا وی
رۆژی دتەنا ورحەت بن .

وهندهك زاناين دى ديژن : مهخسه د ب سيبهرا خودی
سيبهرا عەرشى وییه ، وهكى د هندهك ريوایهتان دا هاتی :
﴿يُظْلِمُ اللَّهُ فِي ظِلِّ عَرْشِهِ﴾ وئەفە قەدرگرتەکا زیدەترە بۆ وان ؛
چونکی ژبلی پاراستنا خودی بۆ فان مروّفان ئەف تەفسیرە هندی
ژی دگەهینت کو ئەو مروّف وی رۆژی د نیزیکی خودینە .
وهەر چاوا بت ئەف حەدیسە نە ژ حەدیسین (صفاتانە) وهكى
زانایین حەدیسى ديژن .

ومروفي خودان عەقل بت ئەگەر هزرا خو د تەنگافی یا مەزن
یا رۆژا حەشرى دا بکەت ، د دنیاى دا گەلەك دی خو وهستینت
دا ل ئاخەرتى ژ وان کەسان بت یین خودی سيبهري لى دکەت ،
رۆژەکا هندا مەزنە ترسا وی پیغەمبەر - سلاف لى بن - پیر
کربوو ، رۆژەکى (ئەبو بەکری) بەرى خو دا پیغەمبەرى - سلاف
لى بن - دیت هندهك مویین سپی یین دکەفتینە سەر وریهین
وی ، ئینا گوتى : ئەزى دینم تویی پیر بووی ئەى پیغەمبەرى
خودى ، پیغەمبەرى - سلاف لى بن - گوتى : ﴿شيبتي هود

خودی سيبهرا خو لي دکهت ؛ چونکی هندهك حهديسين دی ژى
يپن دورست هه نه تيدا بهحسى هندهك رهنگين دی يپن
مروڤان - ژبلى فان ههفتان - هاتى به ، تشى هندى دگهينت
كو (مهفهومى) قى حهديسى نائينه وهرگرتن .

د قى حهديسى دا بهحسى ههفت رهنگان هاتى به كرن ؛
چونكى هژماره كا رامانين ههڤيشك د ناڤهرا فان رهنگه مروڤان دا
هه نه ، ژبلى هندى كو ئهف رهنگه مروڤه هه مى لايپن جقاكا
ئيسلامى دگرن ، بگره ژ حاكى كو ژ هه مى يان بلندتره ، وحه تا
تو دگهه به مروڤى ب تنى د مالا خو دا دروينت زكرى خودى
دكهت و ژ ترسين وى دا دكهته گرى .

د نفيسينا خو دا ل دور وان مروڤين ل بهر سيبهرا خودى
دزين مه ل بهره - ئه گهر خودى ههز بكهت - قى حهديسى
ب بهر فرهه شروڤه بكهين ، و ب دريژى بهحسى فان رهنگه
مروڤان بكهين .

هيفى ودوعايپن مه ژ خودايى مهزن ئه وه مه بدهته بهر سيبهرا
خو ، رږژا ژ سيبهرا وى پيڤهتر چو سيبه نهههين .

(۱)

ئىمامى عادل

مەتەلا ئىمامى بۇ ھەر مللەتەكى ۋەكى مەتەلا سەرەكانىيى يە
بۇ جۇكان ، ۋەكى زانايى مەزن (الیث بن سعد) دىيىرت :
(شىلياتي ژ سەرەكانىيى دىيىت ، ۋەگەر سەرەكانى زەلال
بوو جۇك ب خۇ دى زەلال بن) ، ئىمامى عادل سيبهرا
خودى يە ل عەردى ، خودى ب ۋى ۋەلاتان رادگرت ،
ۋەتوخويان دپارېزت ، ۋەناھىيى بەلاڧ دكەت ، ۋەھەر جارەكا
مەزنى مللەتى خۇ ژ زولم ۋزۆردارىيى پاراست ، ۋدادى ل ۋەلاتى
خۇ بەلاڧ كر وخەلك ژ تەعدايىيا ۋى پشت راست بوون ،
ھنگى باھىيى ۋى ل نك خودى ژ باھىيى ۋى كەسى پترەيى
شەڧىن خۇ ب عبادەتى ڧە ، ۋرۆژىن خۇ ب گرتنا رۆژىيان ڧە
دبۆرىنت .. ؛ چونكى مڧايى عبادەتكەرى ۋرۆژىگىرى دگەھتە
ۋى ب تنى بەلى ئىمامى عادل مڧايى ۋى خۇ دگەھتە ھەيوانەتى
يى زار ۋزمان ژى !

ئىمامى مەزن (سوفيانى ئەۋرى) د گۆتنەكا خۇ دا دىيىرت :
(دو رەنگىن مروفان ھەنە ئەگەر ئەۋ چىبوون ئوممەت دى چى

بت ، وئەگەر ئەو خراب بوون ئوممەت دی خراب بت : سولتان وزانا) .

ژ بهر قی چەندى پيغه مبهري خودی - سلاف لی بن - دەمی بهحسی وان هەر حەفت رەنگین مروغان دکەت یین خودی سيبهرا خو لی دکەت ، ل دەستپیکى بهحسی وی مەزنى دکەت یی دادی یی بکەت ، دەمی ئەمر دکەت : ﴿ سَبْعَةُ يَظْلُمُهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ : الإِمَامُ الْعَادِلُ .. ﴾ .

قیجا ئیمامی عادل کی یه ؟ و ب چ دئیته ناسین ؟ وبهائی وی ل نك خودی چەندە ؟ وچاوا بهحسی وی د (کیتابی وسوننه تی) دا هاتی یه ؟ و دیروکی د دەر حەقا وی دا چ بو مە د پارزینکی خو دا هلگرتی یه ؟

ئەقە دی بابەتی ناخفتنا مە یا قی جاری بت .. ئەگەر خودی حەز بکەت .

ئیمامان عادل کس یه ؟

دیروک دبیزت : دەمی عومەری کوری عەبدلعهزیزی - خودی ژى رازی بت - بو خەلیفاتی یی هاتی یه هلبژارتن ، کاغەزەك بو ئیمامی تابعی بان و بهر مایی پيغه مبهراتی یی (حەسەنى بەصرى) هنارت تیدا داخواز ژى کر ئەو بو وی بهحسی سالو خەتین ئیمامی

عادل بکەت ، د بهرسقا کاغەزا وی دا ئیمامی کاغەزه کا درپژ بۆ
نقیسی ئەم ل قییری دئ ھندەکی ژئی فەگیرین .
(ھەسەنی بەصری) د بهرسقا خو دا دیبژت :

» ئەی (امیر المؤمنین) بزانه ھندی خودئ یە ئیمامی عادل
دکەتە راستە بۆ ھەر خواری یەکی ، ودادی بۆ ھەر زۆری یەکی ،
وچاکی بۆ ھەر خرابی یەکی ، وھیز بۆ ھەر لاوازی یەکی ، وودەگری
مافی ھەر ستەم لیکری یەکی ، وجھئ ھەواری بۆ ھەر ھەر
کەسەکی خودان پیئقی .. ئەی (امیر المؤمنین) ھندی ئیمامی
عادلە ئەو یی بۆ رەعییەتا خو وەکی وی شقانی بت یی دلی
وی ب حیشتیرین ویقە ، بەری وان ددەتە باشتیرین چەروانی ،
ووان ژ ھەمی خرابی یان ددەتە پاش ، وناھیلەت چو دەھبە ودورپندە
نیزیک ببن ، ووان ژ گەرمی ژی و ژ سەرمایی ژی دپاریژت ..
ئەی (امیر المؤمنین) ئیمامی عادل وەکی بابی دلۆفانە بۆ
عەیلی ، ھندی ئەو د بچویک بەرگەریانی دئ بۆ کەت ، وگافا
فاما بوون وان فیڕ دکەت ، د ژینا خو دا کەدئ بۆ وان دکەت ،
ویشتی مرنا خو ژی میراتەیی بۆ وان دەھیلەت ، ووەکی وی
دایکی یە ئەوا دلی وی ب بچویکی ویقە ، ب نەخۆشی
وی رادکەت ، و ب نەخۆشی وی ددانەت ، ئەو وی ب خودان
دکەت ، وشەف ویشف شەفان ل ھنداف سەری رادووەستت

وشیری ددهتی ، کهیفای ب ساخلمی یا وی دئییت ، و
ب نه خویشی یا وی نهو ب خهم دکهفت .. نهی (امیر المؤمنین)
ئیمامی عادل وهکی دلی به بو لهشی ، نه گهر دل یی باش بت
نه ندام ههمی دی دباش بن ، ونه گهر دل خراب بوو نه ندام ههمی
دی خراب بن .. ئیمامی عادل نهو یی د ناقبهرا خودی
وبه نی یین وی دا بت ، گوهی خو بدته گوتنا خودی ووی
گوتنی بو وان بیژت ، وخودی ببینت ونیشا وان بدت ، وخو
ب دهست خودی قه بهر دهت و بهری وان زی بدته خودی . قیجا
تو نهی (امیر المؤمنین) د وی ملکی دا یی خودی ئیخستی به
دهستی ته وهکی وی عهبدی نه به یی مهزنی وی مالی خو
وعیالی خو هیلایه ب هیقی یی قه قیجا نهو رابووی مال پویچ
کری وعهال دهر بدهر کری .. تو بهری خو نه ده شیانا خو یا
نه قرو ، بهلی بهری خو بده شیانا خو یا سوباهی ، دهمی تو
ب داقین مرنی دئییه ئیخسیر کرن ، ورؤژا تول بهر دهستی
خودی رادوهستی وپیغهمبهر وملیاکته ههمی دناماده ، وههمی
سهل ل بهر خودی دئیینه چه ماندن ..)) .

ئیمامهتی ، یان زی بلا ب زاراقی نه قرو بیژین : بهرپرسی
ومهزنی ، باره کی گرانه خودی دئیخته ستویی هندهک کهسان ، یی
ژ دهر حقی وی دهر نه کهفت دی تووشی شهر مزاری به کا مهزن

بت ، ئیمامی (طه بهرانی) ژ (عهوفی کوری مالکی)
 فه دگو هیژت ، دیبژت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوت :
 ﴿ نه گهر هه وه بقیّت نه ز دی بو هه وه به حسی نه میراتی یی کهم ،
 وکانی نهو چیه ؟ ده سپکا وی بهر لومه یی به ، پاشی به شیمانی به ،
 پاشی رۆژا قیامه تی عه زابه ، نهو تی نه بت یی عه داله تی بکهت ﴾ ،
 مه عنا : مه ته لا عه داله تی بو حاکمی وه کی مه ته لا وی گه می یی به
 یا وی د ناف پیلین تیچوون ونه مانی را دبته ودگه هینته
 کناری ته ناهی یی ، و د حه دیسه کا دی دا نهوا (بهیههقی)
 ژ (نه بو هورهیره ی) فه دگو هیژت ، پیغه مبهر - سلاف لی بن -
 فی چه ندی پتر بو مه ئاشکه را دکته ده می دیبژت : ﴿ ههر
 ئیکی مه زنی ل دهه که سان ژی کربت رۆژا قیامه تی دی ئیت یی
 گریدای ، عه داله تا وی دی وی فه کهت ، یان زۆرداریا وی دی
 وی تی بهت ﴾ ، و ژ بهر کو کاری ئیمامی عادل د ناف جفاکی
 دا کاره کی ب سانهی نینه بهایی وی ژی د ته رازی یا
 خودی دای یی سقک نینه ، د حه دیسه کا دی دا (بهیههقی)
 ژ (نه بو هورهیره ی) فه دگو هیژت ، دیبژت : پیغه مبهری - سلاف
 لی بن - گوت : ﴿ سی که سان خودی دو عایا وان نازقرینت :
 نهوی گه له ک زکری خودی بکهت ، و نهوی زۆرداری لی دئیه
 کرن ، و ئیمامی عادل ﴾ . و ههر نهف سولتانهیه پیغه مبهر - سلاف

لی بن - د دهر حهقی دا دبیزت : ﴿ ههچی یی قهدری سولتانی خودی بگرت ، خودی ژی رۆژا قیامهتی دی قهدری وی گرت ﴾ وهکی (طه بهرانی) ژ (ئه بو به کره ی) فه دگو هیزت .

سالوخته تین ئیمامی عادل :

ئیمامی عادل ئهوی خودی سیهرا خو لی دکهت - وهکی ژ گوته تین خودی وپیغه مبهری دئیه زانین - خودانی هندهک سالوخته تین تابه ته پی دئیه ناسین ، ل فیری دی ئیشه ره تی دهینه چهندهک ژ وان سالوخته تان :

۱ - بهره فانی یا ژ تهو حیدی و نه یاره تی یا شرکی :

سهری ههر عه داله ته کی تهو حیدا خودی یه ، وژی ده ری ههر زۆرداری یه کی شرکه ، و به سی شرکی یه بیژین خودایی مه زن د قورئانا پیروژ دا نا فی زۆرداری یا مه زن ل سهر دانایه ده می ئه مر دکهت : ﴿ إِنَّ الشَّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴾ [لقمان : ۱۳] ژ بهر فی چه ندی ئیک ژ بهر چا فترین سالوخته تین ئیمامی عادل ئه وه : ئه و به ره فانی یی ژ تهو حیدی و عه قیدا دورست دکهت و ناهیلت شرک ب هه می ره نگ وروی یین وی فه سه ری د ناف وهلاتی وی دا هل بدهت ، وپیخه مهت ب جه ئینانا فی چه ندی ئه و پشته فانی یا وان زانایان دکهت یین سونه تا پیغه مبهری - سلاف لی بن - د ناف

خه لکی دا به لاف دکهت وروی ناده ته بیدعه چی ودهسته کین
(مونخه رف) ئه وین بهری هه ر تشته کی ته وحیدی تیک ددهن
ودوژمناتی یا جفاکی بۆ رهنگ وروی پین شرکی سست دکهن .
عومه ری کورپی عه بدلهه یزی دگوت : « ئه گه ر نه ژ بهر هندى
با کو نه ز سونه ته کی زیندی بکه م ویدعه یه کی بمرینم بۆ من خه م
نه بوو نه ز ده لیقه یه کی بمینم » .

۲- خو دویر کرنا ژ زۆرداری یی :

ئیمامی عادل له و یی عادلە چونکی ژ هه می که سان پتر خو
ژ زۆرداری یی دده ته پاش ، وهه ر چهنده زۆرداری ب دیتنا خودی
وییه مبه ری - سلاف لی بن - کاره کی گه له کی خراب وکریته ،
هیشتا کریتتر لی دئیت ئه گه ر ژ مه زنه کی ده رکه فت ؛ چونکی
زۆرداری یا مه زنی یا مه زنه ، و مه زنی ئه گه ر زۆرداری بۆ خو
کره کار وتیبعهت مللهت ژى دی ل شوین پین وی چت ، و
د کهفن دا یا هاتی به گوتن : « خه لک یی ل سه ر دینی
مه لکین خو » .

و چونکی ئیمامی عادل دزانت دویمه یی یا زۆرداری یی ل نک
خودى چه ند یا مه زنه ئه و ژ هه می که سان پتر خو ژ زۆرداری یی
دده ته پاش ، ودا پتر بۆ هه وه ئاشکه را بیت کانئ گونه ها حاکمی
زۆردار چه ند یا مه زنه ، گوهداری یا فان حه دیسان بکه ن :

(نه سائی) و (بهیهه قی) ژ (نه بو هور هیره ی) فه دگو هیزن ،
دبیژت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوت : ﴿ چار کس
هه نه خودی حه ز ژ ی ناکه ت : نه و دکانداری گه له ک سویندان
دخوت ، نه و فه قیری خو مه زن دکه ت ، نه و پیره میری
دهمه ن پیس بت ، نه و ئیمامی زورداری بی بکه ت 》 .

(ئیمام نه حمده) ژ (خالیدی کوری وه لیدی) فه دگو هیزن ،
دبیژت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوت : ﴿ هه چی بی
د دنیا بی دا مرو فان پتر عه زاب بده ت ، روژا قیامه تی ل نک
خودی عه زابا وی ژ ی یا هه می مرو فان پتره 》 .

۳- خودیر کرنا ژ (غششی) و دره وی :

خاپاندنا خه لکی چ ب ریکا کرنا دره وی بت ، یان ب غششی
وحیله بازی بی بت ، نه ژ کار و که سبی مروقی خودان
باوهره ، و هه دیس د ئاشکه رانه کو دره و ئیک ژ وان نیشانه
یین مروقی منافق پی دئیته ناسین ، و کو هه چی بی
غششی ل موسلمانان بکه ت نه و نه ژ وانه ، نه و هه دو
سالو خه ته هیشتا کریتتر لی دئین ده می ژ مه زنی ملله تی
دهر دکه فن ، له و ئیمام بی عادل نابت هه تا ژ هه می که سان پتر
خو ژ دره و غششی نه ده ته پاش ، د قی دربار هی ژ ی دا هه دیس
دمشه نه ، نه د دی دووان فه گوه یزین :

یا ئیکي : (بوخاری و موسلم) ژ (مه عقلی کوری
یه ساری) فه دگو هیژن ، دیژت : پیغمبهری - سلاف لی بن -
گوت : ﴿ ما من عبد یسترعیه الله رعیة یموت یموت وهو
غاش لرعیته إلا حرم الله علیه الجنة - هه ره عه بده کی خودی هنده ک
ئیخستنه بن دهستی وی ورژا نهو دمرت نهو بمرت وی غش
ل وان کربت خودی به حه شتی ل سه ره وی هه رام دکهت ﴾ .

یا دووی : (ئبن عه ساکر) هه ره ژ (مه عقلی کوری
یه ساری) فه دگو هیژت ، دیژت : پیغمبهری - سلاف لی بن -
گوت : ﴿ ایما راع غش رعیته فهو فی النار - هه ره مه زنه کی غشی
ل ملله تی خو بکهت نهو یی د ناگری دا ﴾ .

ژ فان حه دیسان وگه له کین دی ئاشکه را دبت کو نهو مه زنی
حیلی ل ملله تی خو بکهت ویا راست بو وان نه بیژت ، خودی
وی نابته به حه شتی وجهی وی دی که ته ناگر .

۴- ب جهئینانا پیته یی خه لکی :

ئیمام عادل نهوی خودی رژا قیامه تی سیه را خو لی دکهت
نهو یی د ناف ملله تی خو دا بژیت و هه رده م گوهداری یا خه لکی
هه ژار و پیته یی بکهت ، نه کو سکرین پیلایی د ناقه را خو ووان
دا بدانت ، ونه هیلت کهس وی بیینت .

(نه‌بوو داوود وئین ماجه وحاكم) ژ (نه‌بوو مه‌ریه‌می نه‌زدی)
قه‌دگوه‌یزن ، دیبژت : پیغه‌مبه‌ری - سلاف لی بن - گوت :
﴿ من ولي من أمور المسلمين شيئاً فاحتجب دون خلّتهم
وحاجتهم وفقيرهم وفاقتهم احتجب الله عنه يوم القيامة دون خلّته
وحاجته وفاقته وفقره - هه‌چی‌یی خودی تشته‌ك ژ کارى
موسلمانان كره ده‌ستی دا ووی خو ژ هه‌وچه‌یی وپی‌تشی
وهه‌ژاری‌یا وان قه‌شارت (نه‌هیلا مروّقی‌ن هه‌ژار وپی‌تشی وی
بی‌نین) ، خودی ژى رۆژا قیامه‌تی دى خو ژ هه‌ژاری
پی‌تشی‌یین وی قه‌شپرت (بو ب جه نائینت) ۴ .

۵- دانانا هه‌ر تشته‌كى ل جهی وی یی دورست :

ناشكه‌رایه كو (عه‌دالته) نه‌وه هه‌ر تشه‌ك ل جهی وی یی
دورست بیته‌دانان ، وهه‌ر كه‌سه‌ك ل جهی بابته‌تی وی بت ،
وچونكى نه‌و ئیمامی ل ئاخره‌تی سیبهر لی دئیته‌كرن
ئیمامه‌كى عادلله ل سه‌ر ده‌می ئیمامه‌تی‌یا خو نه‌و هه‌ر
تشته‌كى ددانته‌جهی وی یی (موناسب) .

كه‌له‌ك كه‌س هه‌نه‌هزر دكه‌ن عه‌دالته نه‌وه ئیمام وی تشتی
بكته‌تی یی مفا ژى بگه‌هته‌خه‌لكی و نه‌و ب خو نه‌وه‌سایه ؛
چونكى دبت ئیمام هنده‌ك جاران تشته‌كى بده‌ته‌هنده‌ك كه‌سان
فایدی وان تیدا هه‌بت ، به‌لی نه‌و تشته‌نه‌بابته‌تی وان بت ، نه‌و

هنگی وی ئیمامی عه دالته نه کری یه ، د دهوله تا ئیمامی عادل دا
چی نابت مرؤفه ک ل جهه کی بیته دانان وئهو جه یی ژ ههژی وی
نه بت ، ل سهر دهمی عومهری کورپی عه بدله زیزی جاب گه هشتی
کو والی یی وی ل خهراسانی مرؤفه کی خوین رپژی یی مهزن کری
وهنده ک کار ژ کارین موسلمانان یین ئیخستینه د دهستین وی
دا ، ب وی هیجه تی کو نهفه مرؤفه که خه ک ژی دترسن ودی
هزره کی بو کهن ، عومهری کاغه زه ک بو والی یی خو هنارت
وتیدا فه رمان ل وی کر کو ئه و وی مرؤفی بیخت و عومهری
گوتی : ((من چو هه وجهی ب وی کهسی نینه یی دهستین وی
ب خوینا موسلمانان سور بووین)) .

بهاین ئیمام عادل :

چونکی چاکی یا خه لکی ژ چاکی یا ئیمامی به وئیمام
ب دهسه لاتا خو دشیت وی بکهت یا قورئان ب وهعطی خو
نه کهت ، د کهفن دا یا هاتی به گوتن : ((خیرا ئیمامی عادل بو
وهلاتی ژ خیرا بارانه کا ب مفا و بهرده وام پتره)) ، وهر ژ بهر فی
چه ندی زانایه کی وه کی (فوضیلی کورپی عیاضی) دیبژت :
((نه گهر من دوعایه ک هه با هاتبا قه بویلکرن دا بو ئیمامی کهم ؛
چونکی نه گهر ئیمام یی باش بوو وهلات هه می دی باش بت
وخه ک دی ته نا بت)) ، وچونکی مرؤفین زانا باش دزانن کو

حاکمی عادل مهزنترین نعمته خودی ددهته خه لکی ئیک ژ وان
هیقی دخواست حاکمی عادل چو جاران نه مربا ، پوژا موعاویهی
کورئ ئه بوو سوفیانی - خودی ژئ رازی بت - مری ،
صهحابی بی پیغمبهری - سلاف لی بن - عهبدللاهی
کورئ زوبهیری گوت : « ب خودی من ههز دکر خودی
ئهو هند بو مه مابا ، هندی بهرهك د فی چایی راهی » ئهفه
ژ بهر کو موعاویه عادلترین کهس بوو - پشتی ههز چار خه لیفان
- حوکم ل موسلمانان کری ، وه کی ئیمامی (ذههه بی) دیبژت .
و کهسه کی ئه گهر خودی حوکمی موسلمانان کره د دهستی دا
ووی عه دالهت د ناقبهرا وان دا کر ئهو د چاقین خودی دا دی
مهزن بت وبهایی وی دی گران بت ؛ چونکی عه دالهته خودانی
خو د دنیایی دا سهربلند دکهت و ل ئاخره تی سهر فهراز دکهت ،
موسلم ژ عهبدللاهی کورئ عمرئ کورئ عاصی فه دگو هیژت ،
دیبژت : پیغمبهری - سلاف لی بن - گوت : ﴿ إِنَّ الْمُقْسِطِينَ عِنْدَ
اللّٰهِ عَلَىٰ مَنَابِرٍ مِنْ نُّورٍ عَنِ يَمِينِ الرَّحْمٰنِ عَزَّ وَجَلَّ ، وَكَلَّمَا يَدِيهِ يَمِيْنٌ ،
الَّذِينَ يَعْدِلُوْنَ فِيْ حُكْمِهِمْ وَأَهْلِيْهِمْ وَمَاوَلَوْا - هندی ئهون یین
عه داله تهی دکهن ئهو ل نک خودی ل سهر هندهك مینه ریژن
ژ رو ناهی یینه ، ل لایی وی یی راستینه ، وه ردو دهستین وی

(۲)

نهو گهنجی

د عبادهتی دا پهروهرده بووی

مرؤقی دووی یی بهحسی وی د هدیسا (نهبوو هورهیره)
دا هاتی کو خودی رږژا قیامهتی سیبهرا خو لی دکهت نهو
جحیله یی ل سهر عبادهتی خودی هاتی په پهروهرده کرن ،
هدهیس دبیت : ﴿ سبعة يظلهم الله تعالى في ظله يوم لا ظل إلا ظله : إمام عادل ، وشاب نشأ في عبادة الله .. ﴾ مهعنا : نهو
جحیلی هه ز زارو کینی یا خو وحهتا مهزن دبت وقویناغا
گهنجینی یا خو دپرت ل سهر عبادهتی بیت پهروهرده کرن بهایی
وی ل نک خودی هند یی مهزنه ل رینزا دووی - پشتی (ئیمامی
عادل) - دئیت ، وئفه نه یا غهریبه نه گهر نه ل بیرا خو بینین
کو ههردهم گهنج وجحیلن بارین گران هل دگرن ودبنه
پیهلکری یین ههمی بهرخودان وشورهشان ، ویدیروک بو مه
فهدگپرت کو جحیل بووینه ههردهم ئالایی گازی یین پیروز
بلندکری وراستی چاندی وژین دورستکری .. خو داری ، بهری
خو بدی دهمی یا گهنج بهری ژ خو ددهت و فیقی بهکی ب تام

پیښه دئیت .. گاڤا پیربوو بهس ب کیر هندی دئیت بته
دهپه کی رهق وهشک !

جیحلی .. خودی ژن عجبیگرتی دبت !

ئیمام نه حمه د وئهبوو یه علا وطه بهرانی حه دیسه کی
ب سه نه ده کا باش ژ (عوقبه ی) فه دگو هیژن ، دبیژت : پیغه مبه
- سلاف لی بن - دبیژت : ﴿ إِنَّ رَبَّكَ لُیُعْجِبُ لِلشَّابِّ لَا صَوَّةَ لَهُ
- هندی خوادیی تهیه بو وی جیحلی یی عجبیگرتی یه نه وی
جاره کی ژی مهیلی بو هه وایی نه فسا خو نه کهت ﴾ .

یا غه ریب نینه جیحل هندهک جارن خو ب دهست هه وایی
نه فسا خو فه بهر دهت ، ودویکه فتنا دلچوونیځ خو بکهت ،
وهندهک جارن بته حست ژی ، وهر ژ بهر فی چهندي خودایی
توبه وهر گر ب شفق ورؤژ ده رگه هی توبی فه کریه ، به لی یا
غه ریب نه وه مروقه کی خودی کهرهمه کا وهسا د گهل کربت نه
ب سه رکه فتن ده می جیحلینی یا خو ببورینت بیی کو (هه وایی
نه فسی) بشیت جاره کی وی بیخته داڤین خو یان ب لایی خو
فه بکیشت ، نه وی ب فی رهنگی بت مهنا وی نه وه نه
وهسا یی هاتی به ب خودانکرن کو خیرخوازی وخو پاشقه لیدانا
ژ خرابی یی وی نه مری یا خودی بته پشکهک ژ گیانی وی ،

وئەفە تشتەکی گەلهکی کیمە د نای جیحیلان دا لەو خودی
- ب هەمی مەزنی یا خو فە - ژێ عەجیبگرتی دبت .

جیحیلینی بەرپسپار یە :

(ترمزی) هەدیسه کی ژ (عەبدللاهی کوری مەسعوودی)
فەدگوهیژت ، دبیژت : پیغمبەری - سلاف لی بن - گوت :
﴿ لا تزولا قدما ابن آدم يوم القيامة عند ربه حتى يسأل عن
خمس : عن عمره فيم أفناه ، وعن شبابه فيم أبلاه ، وعن ماله
من أين اكتسبه وفيم أنفقه ، وماذا عمل فيما علم - رۆژا قیامەتی ل
نک خودی پی یین مروفه کی ژ جه نالفن هەتا پسپارا پینج تشتان
ژێ دئیتە کرن : عەمری وی کانێ د چ دا قەتاندی یە ،
وجیحیلینی یا وی کانێ د چ دا بۆراندی یە ، ومالی وی کانێ
ژ کیفە ئینایە و د چ دا خەرج کری یە ، وکانێ چ کار ب وی
علمی کری یە یی وی زانی 》 .

ژ فێ هەدیسا پیروژ ئاشکەرا دبت کو جیحیلینی ئیک
ژ وان تشتانە یین کو رۆژا قیامەتی ل مەحشری پسپارا وی
ژ مروفی دئیتە کرن و هەر کەسەک ژ جیهی خو ناچت نە بۆ
بەهەشتی نە بۆ جەهنەمی هەتا ل بهر چافین خەلکی مەحشری ئەو
ب خو ئاشکەرا نەکەت کانێ وی دەمی جیحیلینی یا خو د چ دا
بۆراندی یە ، وئەف قەنجی یا خودی د گەل کری کو جیحیلینی یە

وی چاوا شو کرا خودی سهره کری به ؟ و مروقی تیگه هشتی نه وه
یی بهری بکهفته د ئمتحانی دا کاری خو بکهت و خو بو پسیاران
ناماده بکهت .

د حه دیسه کا پیروژ دا نهوا (حاکم) ژ عه بدلاهی کوری
عه بیاسی قه دگو هیژت ، دیژت : پیغه مبهری - سلاف لی بن -
وه عزه ل زه لامه کی کر وگوئی : ﴿ اغتنم حمسا قبل خمس :
شبابك قبل هرمك ، وصحتك قبل سقمك ، وغنائك قبل فقرك ،
وفراغك قبل شغلك ، وحياتك قبل موتك - پینجان بهری پینجان
ژ دهست خو نه که : جحیلینی یا خو بهری پیراتی یا خو ،
وساخله می یا خو بهری نساخی یا خو ، ودهوله مهنندی یا خو بهری
هه ژاری یا خو ، وبه طالای یا خو بهری کو تو ب شول بکهقی ،
وساخی یا خو بهری مرنا خو ﴿ نه قه پینج نعمه تین مه زنن خودی
همی گافان د گهل ههمی به نی پین خو ناکهت ، فیجا نه وی
خودی قه نجی به ک ژ فان قه نجی یان د گهل کر دقیت نه وی
ژ دهست خو نه کهت ، ووه کی هوین دیبنن پیغه مبهری - سلاف
لی بن - جحیلینی ب پیش ههر پینج نعمه تین دی ئیخست ؛ دا
بو مه ناشکهره بکهت کو ده می جحیلینی یا مروقی مه زنترین
قه نجی به کو دقیت خودان ژ دهست خو نه کهت .

جیحیلینی بهارا ژیی مرؤقییه ، وبهار ئه گهر چهند یا خوش
و ب خهمل ژی بت پائیزه کا بهلگ وهرین دی ب دویف دا
ئیت ، خوینا جیحیلینییی ئهوا د لهشی مرؤقی دا دگه‌رپیټ
گه‌لهك جارن بهری خودانی ددهته سهرگه‌رمییه کا وهسا
دل‌رحتی یا ساله‌کی یان پتر ژ ژییی خو گوری خوشی یا پینج
شهش ده‌قیقه‌یه‌کان بکهت ، وجحیل ئه گهر ئه و نه‌بت یی ده‌می
هار وسهر به‌ردای ژ ژییی خو ب وهریسی شریعه‌تی ونامویسی
وئه‌خلاق لغاف بکهت ، ئه و ب خو ب ده‌ستین خو ژییی خو
هه‌می‌یی دی گوری فان چهند رۆژه‌کین کیم ژ خوشی یا
به‌روه‌خت کهت .. لهو پیغه‌مبه‌ری - سلاف لی بن - به‌ری گه‌نجی
موسلمان دا هندئ ئه و جیحیلینی یا خو بو خو (ئستغلال) بکهت
ووان کاران تیدا بکهت یین ئه و د دنیا‌یی وئاخه‌تی دا مفای بو
خو ژئ بیئت .

مخابن جیحیلی مه ئه‌فرؤ وه‌سای هاتی‌یه تیگه‌هاندن کو
جیحیلینی ده‌مه‌کی بینفه‌دانی به بو وی ، وده‌لیقه‌یه‌که بو وی
هاتی‌یه دان دا هندی ژئ بیټ ئه و خوشی‌یی بیټ به‌ری
ژ ده‌ستان ده‌رکه‌فت ، ویا ژ فی ژ خرابتر ئه و جحیل ل سهر
وی گوتنا خه‌له‌ت دئیته په‌روه‌رده‌کرن کو (جحیل خودی پی
هینا) ! وئه‌گهر جیحیلی مه - ده‌می هیشتا زارؤك - ل سهر هندی

هاتبا پهروهرده كړن كو جحيليني د دنيايي دا بهري ئاخړه تي بهرپسياري يه كا مهزنه ؛ چونكي جحيله نهو ئه ندامي خوين گهرمي يي دده ته له شي ملله تي وپاشه روزه كا گهش يو گهل ووهلا تي دنه خشينت ، مه گوت : نه گهر جحيلي مه ل سهر في هزري هاتبا پهروهرده كړن نهو دا شيت پشكداري يي د ئاڤا كړنا واقعه كي باشتړ دا يو كهس و كار ووهلات و ملله تي خو دا كهت .

جحيلن د يووكس ئاڤا دكهن :

ژ (حه فصايا كچا سيريني) د ئيته فه گوهاستن ، دييژت :
» گه لي جحيلان ، كاري بكهن ؛ چونكي نه ز ديينم نهو كاري
ل جحيليني يي د ئيته كړن نهو هيز ، ورور دهمي ئاڤا دبت و هسا
دنيايي گهش ناكهت وه كي كو دهمي ژ نوي دهليت » .

وحه فصا راست دييژت .. رور دهمي يا ساڤا چو تينا و هسا تي
نابت ژينه كا گهرم بده ته عهردى ، دى بيني هيدي هيدي بلند
بوو و گهش بوو هتا دگه هته كاملانا خو ، هنگي ژ نوي نهو هند
گهرمي ور وناهي يي دى دده ته عهردى هندی تيرا بكهت ، پاشي
گاڤا لي بوو ئيڤار دى سار وتاوى بت نه تينه كا و هسا تي دمينت
كو تيرا عهردى بكهت ، ونه هند ر وناهي يي ژ خو ددهت كو
عهردى تزي بكهت .

مه‌عنا : جحیلینی ئهو تین وئهو رۆناهی‌یه یا ژینی دده‌ته جفاکا
مرفینی یی ، و مروؤف ده‌می دیروکی دخوینت باش تی دئینته دهر
کو جحیلن دیروکی ئافا دکهن ، وسه‌رفه‌رازی‌یی وسه‌ربلندی‌یی
دگه‌هیننه ملله‌تان ، وه‌هر جحیلن خه‌تیرا باوه‌ری‌یی هلکری‌یی
وچراییی راستی‌یی به‌ردایی ، پیغه‌مبه‌ر ، هه‌قالین پیغه‌مبه‌ران ،
زانایین نافدار ، سه‌رکیشین مه‌زن هه‌ر ژ جحیلان بوون له‌و ئه‌م
دبیژین : جحیلن دیروکی ئافا دکهن ، وجحیلن دشین روی‌یی
میژوویی وهرگیرن ، ووه‌ک ده‌لیل ل سه‌ر قی گۆتتا مه‌که‌ره‌م
که‌ن د گهل فان سه‌رقه‌له‌مین دیروکی :

❁ کۆما ئیککی ژ خودان باوه‌ران یین کول مالا (ئه‌رقه‌می)
ل دۆر پیغه‌مبه‌ری خودی - سلاف لی بن - کۆم بووین وده‌ستین
خۆ کرینه د ده‌ستین وی دا ، بارا پتر ژ وان جحیل بوون ، وبۆ
نموونه گوهداری‌یا قی لیستی بکه‌ن : عه‌لی‌یی کورپی ئه‌بوو
طالبی یی ده‌ه سالی بو ، ئه‌رقه‌می کورپی ئه‌بوو ئه‌قه‌می یی یازده
سالی بو ، سه‌عدی کورپی ئه‌بوو وه‌ققاصی یی هه‌قده سالی بو ،
صوه‌هی‌یی رۆمی یی نۆزده سالی بو ، زه‌یدی کورپی حارثه‌ی
وعوثمانی کورپی عه‌ففانی د بیست سالی بوون ، عومه‌ری کورپی
خه‌ططابی یی بیست وشه‌ش سالی بو ، ئه‌بوو عوبه‌یده عامری
کورپی جه‌رراحی یی بیست وحه‌فت سالی بو ، عه‌بدوره‌حمانی

کورپی عهوفی وبلالی کورپی ره باحی د سیه سالی بوون ، نه بوو به کر هیشتا نه بوو وچل سال ، پیغه مبهه - سلاف لی بن - ومامی وی حه مزه پیچه کی ژ چلی بوری بوون .. مهنا پتری یا ده رچوویین مالا نه رقه می ، ناله گرین ئیکی یین گازی یا ئیسلامی - نه گهر نه بیژین هه می - د ژیی گه نینی یی دا بوون .

❁ ل دویمای یا هه یفا صه فیه ری ژ سالا یازدی - دووازدی

رژژان بهری پیغه مبهه سلاف لی بن نه مرئ خودی بکهت - وی (ئوسامه یی کورپی زهیدی) کره سه رکیشی له شکه ری ئیسلامی نهوی دا به ری وی بو لایئ شامی ئیته دان ، وئوسامه هنگی یی هه ژده سالی بوو ، د ناف وی له شکه ری دا یی پیغه مبهه ری - سلاف لی بن - ئوسامه بو سه رکیشی یا وی هلیژارتی یین وه کی نه بوو به کری و عومهری هه بوون .. و مه نه ل به ره نه م ل فی ری سه رهاتی یا فی له شکه ری وکاری کری فه گیرین ؛ چونکی سوچه تا من ل دور هندی نینه ، ب تنی مه دثیت بیژین : ئوسامه نهوی ترسه کا مه زن ئیخستی به دلی هره قلی رومی وستوبینین ده ولتا وی ، زی یی وی هه ژده سال بوو ، وهلیژارتا وی ژ لایئ پیغه مبهه ری فه - سلاف لی بن - بو فی مه نصبی نیشانا هندی به کو پیغه مبهه ری - سلاف لی بن - ل وی باوه ری بوو کو جحیل - نه گهر وه کی ئوسامه ی هاتبنه پهروه ده کرن - ب کیر هندی دئین

سهرکیشی یا لهشکهره کی وهسا بکهن یین وه کی نه بوو به کری
د ناف دا بن . و ژ دیروکا صهحابی یان یا تژی نمونه نهف
سهرهاتی یا ئوسامه ی ب تنی تیرا مه ههیه .

✽ (موحه مه دی کورئ قاسمی تهقه فی) ئیک ژ مهزنتیرین
سهرکیشین لهشکهری ئیسلامی بوو یین کول سهر ده می دهوله تا
ئه مه وی یان ب لایی رۆژه لاتئ قه چووین ورۆناهی یا ئیسلامی
ل وه لاتئ سندی وهندی به لاف کری ، و پتری یا فان وه لاتان
ب سهر دهوله تا ئیسلامی قه بهرداین ، ئهف موجهادی مهزن
ژی بی وی هه فده سال بوون .

✽ ئیمامی بوخاری (موحه مه دی کورئ ئیسماعیلی) خودانی
کیتابا ئیکی د ئیسلامی دا پشتی قورئانی ، هیشتا ژیی وی
نه بوویه دهه سال وی قورئان وهژماره کا مهزن ژ هه دیسان
ژی ژ بهر کرن ، و ده می ژیی وی هه ژده سال وی کتیب خویا
ب ناف ودهنگ (التاریخ الکبیر) نفیسی ، و دهر حه قافی
کتیبی دا زانا دبیزن : ئه گهر ئیکی سیه هزار هه دیس نفیسی
ژی نه شیت (ئستغنائی) ژ قی کتیبی بکهت . ئهف زانایی نافیی
وی د گهل نافیی هه دیسی گهریای هیشا یی جحیل سنگی دیوانا
زانایان یا وی بوو ، و گافا وی دهست ب ریوایه تکرنا هه دیسی
دکر کهس نه بوو دهستی وی بگرت .

❁ زانایه کی دی یی مهزن نیمامی نه وه وهی ، باشتیرین
نموونهیه ل سهر جحیلی مجد ، یی کو زارو کینی
وجحیلینی یا خو د عبادتهی و علمي دا بوراندی ، دهمی ژیی
وی دهه سال بجویک دمانه پیته دا بچت یاریان د گهل وان
بکته وی قه بویل نه دکر ، وگافا وان نهو ب ته عداپی بربا دا
کته گری ورهفت وچت قورئانی خوینت .. نهفه دهمی ژیی وی
دهه سال ، رۆژی دووازده درس دخواندن ، ودهمهک ب سهر دا
هات ناف ودهنگین وی ب زانینی و تهقوایی ل جیهانا ئیسلامی
هممی یی بهلاف بوون ، وهر چهنده دهمی نهو مری ژیی وی
چل وپینج سال ژی بوون بهلی دهمی مروف بهری خو ددهته وان
کتیپین وی ل پشت خو هیلایین دی هزرکته نهف مروقه
نیژیکی سهه سالان یی ژیا ، وحهتا نهفرو ژی چو زانا نینن
مفای ژ وان کتیپین وی نه بینن .

❁ سولتانی نافدار (موحهمده ئهلفاتخی عوثماني) هیشتا
نه بوو بوو چارده سالی دهمی ل شوینا بابی خو سولتان مرادی
حوکم دکر ، وگافا گه هشتی یه بیست سالی یی بابی وی مر و نهو
ل جهی وی بوو سولتان ، ودهمی ژیی وی بوویه بیست و دو
سال وی برپار دا باژیری (قهسطه نطینی یی) بستینت ، ورؤژا
وی نهف باژیره ستاندی نهو چوو ل ههسپی خو سویار بوو

وگوت : « نوکه نهز یی نامادهمه د رپکا خودی دا بمرم ،
ههچی یی بقیّت شهید بت بلا بدهته ب دویف من فه » ، وچوو
قهستا مهیدانا جیهادی کر وهنگی راوهستیا ههتا
مزگینی یا پیغهمبهری - سلاف لی بن - ب جه ئینای
وباژپری (قهسطه نطینی یی) ب سهر دهوله تا ئیسلامی قه
بهردای .

ئهفه وئه گهر مروّف دیروکی بخوینت ب دورستی دی زانت
کو جحیلن دیروکی ئاڤا دکهن .

ل بهر سيبهرا خودی :

وچونکی جحیلینی دهمی خوین گهرمی یا خودانی به ، وجحیله
دهمی باش دبت دیروکه کا سهربلند بو مللهتی خو ئاڤا دکهت ،
وگاڤا خراب دبت جفاکا خو خراب دکهت ، خودی
جزایه کی مهزن بو وی جحیلی دهسپشان کر یی قی دهمی
ههساس ژ زی یی خو د عیادهتی خودی دا دبهته سهری ، نهو جزا
ژی نهوه خودی ل رۆزا قیامهتی دهمی تهنگافی دژوار دبت وی
جحیلی ددهته بهر سيبهرا خو ووی ژ تهنگافی یی وترسی رزگار
دکهت .

هزر بکهن نه گهر تهخهیا گه نجان د ناف جفاکه کی دا وه لی
هات بهری وان بمینته ل خودی ب تنی ، ترسا وان ژ خودی

بت ، وئارمانجا وان رازیبونا خودی بت ، ودهمی وان ههمی
د عیبادهتی خودی دا بچته سهری ، ئەو جفاک چەند دی جفاکە کا
رحەت وتەنا وخیرخواز بت ؟ وجفاکەکی ئەگەر گەنج د ناف دا
دویری خودی بژین ، و د کار وکریارین خو دا وان بهر
ل خودی نەبت ، ئەو جفاک دی یا ب چ حال بت ؟

جحیل دەمی هەر ژ جحیلینی یا خو بو خودی بژی و
د عیبادهتی وی دا بژی ئەو چەند مەعناوە کین مەزن ل نک خو
پەیدا دکەت خو پی هیژای هندی دکەت کو خودی سیهرا خو
ل وی بکەت ووی ژ تەنگافی پی رزگار بکەت ، ژ وان مەعنايان :
۱- دەمی ئەو جحیلینی یا خو د عیبادهتی دا بیهتە سهری ئەو
ب رەنگەکی واقعی بهرچاف دکەت کو ترسا وی وهیقی یا وی
هەر ژ خودی یه و ژ کەسی دی نینه ؛ چونکی ئەگەر ترسا
ژ خودی نەبا ، وهیقی یا قەنجی یا وی نەبا ، چو تشت نەبوو فی
جحیلی ژ هندی بدەتە پاش کو ئەو جحیلینی یا خو د خرابی پی دا
ببۆرینت .

۲- وئەو ب فی کاری هندی ژی دگەهینت کو بهری وی
ل خودی بوویه وئەف خو پاقژ کرنا وی ژ بهر هندی نەبوویه
دا خەلک مەدحین وی بکەن ، یان دا ئەو خو ب جلکەکی
درهوین نیشا خەلکی بدەت .

۳- نهو جحیلې د جحیلینې یا خو دا بی ئه مری یا خودی
نه که ت ، نهو دی خو وه ستینت هتا گوهداری یا دلچوون
وهه وایی نه فسی نه که ت ، و نه فه کاره کی ب سانا هی نینه ، فیجا
نهو دی د قی جهر باندنا مه زن دا ب سهر که فت یی هی ژای هند یه
خودی قه دری وی بگرت ووی بده ته بهر سیبهره خو .

(۳)

ئەو زەلامی دلی وی ب مزگەفتی فە گریدایی

سییه مین کهسی به حسی وی د حەدییسی دا یی کو خودی
سیبهرا خو لی دکەت ووی ژ تەنگافی یا رۆژا حەشری خلاس
دکەت ، ئەو زەلامە یی کو دلی وی ب مزگەفتان فە گریدای :
﴿ سَبْعَةُ يُظْلَهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ : الإِمَامُ الْعَادِلُ ،
وَشَابُّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلِّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ .. ﴾ ئەف
زەلامە ئەوە یی دلی وی ل مزگەفتی دژیت ئە گەر خو لەشی وی
ژ دەرڤەزی مزگەفتی ژی بت ، و بهری خو بدەنی پیغەمبەری
- سلاف لی بن - ب چ رەنگ سالۆخەتی فی زەلامی دا ، گۆت :
زەلامە که دلی وی ب مزگەفتان فە یی گریدایە ، یەعنی
هەر وهکی دلی وی ئەندامە کی ژ وی جودایە چ ئەو - ب لەشی
خو فە - ل مزگەفتی بت چ ژ دەرڤەزی مزگەفتی بت دلی وی هەر
یی ل مزگەفتی ، تو دی بیژی دلی وی ئەو چرایە یی ب دیواری
مزگەفتی فە هلاویستی !

بوچی ب مزگهفتی قه ؟

وچ حکمت د هندى دايه دلى مروقه کي ب مزگهفتان قه
يى گريداى بت ؟ وچ مهنا د مزگهفتي دا ههيه هتا وي بکته
نافاهي به کي جودا ژ هه نوافهي به کي يى ههبت ؟

مزگهفت .. نه نوافهي يى روژي پينج جاران گاري يا خودي
لي دئيه بلندکرن و ملياکهت ب چنگين خو سيبهري لي دکهن
و ب ناماده بوونا خو رحهتي يى لي بهلاف دکهن ، نه جهي
روژي پينج جاران نقيژکهر سهرين خو بو خودي ل سهر عهردي
وي ددانن ، نهو جهه يى ل نک خودي ژ هه جهه کي دي
ل عهردي خوشتقيتر ، وه کي د وي هديسي دا هاتي يا
موسلمي ژ نه بوو هورهيره قه گوهاستي ، دييژت : پيغه مبهري
- سلاف لي بن - گوټ : ﴿ احب البلاد الى الله مساجدها ﴾ .

مزگهفت نهو جهي پيروزه يى مروقي خودان باوهر ژ روناهاي
وي دنوشت ، ودلي خو زي تزي دکهت ، وپي پاقژ و بژوين
دکته ، لهو ههردهم نهو ب وي جهي قه دئيه گريدان وري
خهريپ دبت ، وحز دکته زي دوير نهکتهفت .

گاري يا ئيسلامي ژ مزگهفتي رادبت و ل مزگهفتي بلند دبت ،
لهو مزگهفت د چاقين مروقي موسلمان دا نه نوافهي به که وه کي
هه نوافهي به کي دي ، بهلکي نهو ب وان رامنين د ناف خو دا

هل دگرت راستكرنه كه بو وی جیهانا ل رهخ و دۆرین وی
دهژییت و ژ دهستی کهربی ونه فیانی وسه رداچوونی دنالت ،
مزگه فته ئهو جهی رۆژی پینج جار ان خه لکی ل سهر دل پاقری بی
وسنگ فره هی بی وروو حانییه تی کۆم دکهت ، خودان بهری قهستا
مزگه فتی بکهت ب ئافی شوین دهستی دنیا بی ژ سهر ئه ندامین
لهشی خو دبهت و خو پاقر دکهت ژ نوی قهستا فی جهی دکهت ..
وگافا ب ژور کهفت دوریشمی وی ویی ههر کهسه کی ل فی
جهی (الله اکبر) ه ، سهری وی بلا چهن دیی بلند زی بت ل فی
جهی دی چه مینت ودانته ئاخی ، ههر وه کی مزگه فتی ب فی
چهندی دفت خودانی خو وه تی بگه هینت کو نابت سهری
کهسی ب سهر یی هه فالی وی بکهفت ، یان روی بی وی ژ یی
هه فالی وی جودا بت . بهس ل مزگه فتی یه مرو فینی ب جوانترین
وکاملترین رهنگ دئیته پیش چاف .

موسلمان ، نه گهر ب فی رهنگی د مزگه فتی بگه هت ، ده می
ل مزگه فتی ئاماده دبت دلی وی وه سا دی ژ ئایه تی خودی
قه خوت وه کی ره مین داری ژ ئافی قه دخون وبه لگین وی
ب خهمل دئین .. ورۆژا موسلمان ب فی رهنگی د مزگه فتی
دگه هشتن مزگه فتی ئهو دگوهارتن ودلین وان زیندی دکرن ،

وئه گهر جههك ههبت دل لی زیندی بت چاوا دل پیقه نائیته
گریدان ؟

زهلامین مزگهفتان :

د حه دیسا خو دا پیغه مبهه - سلاف لی بن - ناشکهره دکهت
کو مزگهفتی زهلامین خو هه نه ، یین کو رابوون وروینشتنا وان
ل مزگهفتان ، ئهوین ئه گهر هات و جاره کی بو پیقه برنا ژین و ژیارا
خو ژ مزگهفتی دهر کهفتن زی دلین وان ههر ل ویری دمین ،
هه وه گوهر لی بوویه جاره کی مروقه کی ئه فیندار قالبی وی
ل جهه کی بت ودلی وی ل جهه کی دی ؟ ب لهشی خو فه د ناف
خه لکی دا بت ودلی وی ل هنداقی وی جهی بت یی حه ژیکه ری
وی لی ؟ ئه ها زهلامین مزگهفتی زی ب فی ره نگیه .. ئیک
ژ وان یی ل مالا خو ودلی وی یی مزگهفتی ، نزانت کهنگی
دهمی نقیژی دی ئیت دا ریکا مزگهفتی بگرت ، ودا هوین بزنان
کانی ئه و کینه دلین وان ب مزگهفتان فه دگریدای وهرن دا پیکفه
قهستا ناف میرگین سوننه تی وزانایین سوننه تی بکهین ؛ دا
سالو خه تین زهلامین مزگهفتان بهر چاف بکهین .

۱- زهلامی مزگهفتی ئهوی خودی وی رۆژا قیامه تی ددهته بهر
سیبهره خو ئه وه یی نقیژین خو یین فهرض ل مزگهفتی دکهت ،
وگافا دهنگی بانگی دئیتی بلا چهند یی خودان عوزر زی بت

نه شپيت خو بگرت وقه ستا مزگهفتی نه کهت ، ئيمامي ذهه بي
ژ ئيمامي مه زن بابي عبداللهي شیرازی قه دگو هيژت دييژت :
نساخي يهك ل في ئيمامي هه بوو ته نشتا وي ژ بهر دييشا ، گاڤا
نساخي يا وي لي دناريا نه دشيا ب رپشه بچت ، فيجا ده مي
بانگ دهاته دان وئو يي نساخ وي داخواز ژ زه لاهه كي دكر
دهات ئو ل پشتا خو دكر ودبره مزگهفتی ، ئينا هندهك هه قالين
وي گوتي : تو بوجي في زه جمهتي بو خو چي دكه ي ، نه گهر تو
نه ئييه نقيژي ژي خودي ل ته ناگرت چونكي تو خودان عوزري ؟
وي گوت و ان : چي گاڤا هه وه گوھ ل (حي على الصلاة)
بوو وه وه ئه ز د ناف رپژا نقيژي دا نه يتم ، بزائن ئو هنگي
ئه زي د قه بيري دا . و حارثي كوري حه سساني ئيك
ژ صه حابي يين پيغه مبهري بوو - سلاف لي بن - ئيمامي طه بهراني
ژي قه دگو هيژت ، دييژت : وي شه فا وي ژنكا خو قه گوهاستي
هاته نقيژا سپيدي ، ئينا هنده كان گوتي خو ل شه فا زافيني يا
خو ژي تو دئييه نقيژا سپيدي ؟ وي گوت : ب خودي ئو
ژنكا من ژ نقيژا سپيدي دوير بكهت چو خير د سهري نابت .
و حرصا وان ل سهر چوونا مزگهفتی خو ل ده مي نساخي بي ژي
ژ بهر هندي بوو چونكي ئو ل وي باوهری بوون كو ب تني
منافق خو ژ نقيژا ب جماعت دده نه پاش ، (موسلم)

ژ عهبدللاهی کوری مهسعوودی قه دگوهریزت ، دبیزت : « من ئهم
ددیتین منافقه کی ئاشکهره نه با کهسی ژ مه خو ژ نفیژا ب جماعت
نه ددا پاش ، وئیک ژ مه دا ئیت یی دهریزت دو زهلامان ملین
وی دگرتن حهتا دئینا د ناف ریژی دا » .

وچونکی وان دزانی کانئ هاتنا مزگهفتی بو کرنا نفیژا
ب جماعت چ مهنا د پشت را هیه ئیک ژ وان (تهقیما) وی
بو زهلامان ب هندی بوو کانئ (حرصا) وی ل سهر نفیژا
ب جماعت چهنده ، ئیبراهیمی تهیمی - خودی ژی رازی
بت - دبیزت : ئه گهر ته دیت زهلامه کی سستی د (تهکیرا)
ئیک کی دا کر دهستان ژی بشو . یه عنی ئه و زهلامی له زی ل هاتنا
نفیژا ب جماعت نه کهت وهند خو گیرو بکهت حهتا ئیمام
دچته د نفیژی دا ژ نوی بیته مزگهفتی ژی بی هیفی به چو خیر
د سهری وی نینه ، فیجا پا هوین بو وی زهلامی چ دبیزن
ئهوی ههر نه ئیته نفیژا ب جماعت ، چ خیر دی د سهری وی
بت ؟!

ئیمامی ترمذی ژ نه نه سی کوری مالکی قه دگوهریزت ،
دبیزت : ﴿ من صلى لله أربعين يوماً في جماعة يدرك التكبيرة الأولى
كتب له براءتان : براءة من النار ، وبراءة من النفاق - ههچی یی
چل رۆژان نفیژان ب جماعت بو خودی بکهت وبگه هته

(ته کبیرا) ئیککی بهربوونا ژ ئاگری و ژ نفاقی دی بو وی ئییه
نقیسین .

زانایی مهزن سهعیدی کورپی موسهییی دبیزت : ئهفه سیه
ساله بانگ نههاتی به دان نه گهر نهز ل مزگهفتی نههم ، ودبیزن :
پینچی سالان نقیژه کا وی یا ب تنی ژی بی جماعت نهبوو ،
ویست سالان وی پاتکا کهسی د نقیژی دا نه دیت بوو ؛ چونکی
ههر گاف نهو ل ریزا ئیککی بوو .

۲- زهلامی مزگهفتی نهوه یی مزگهفتی حسیب بکهت مالا
خو ، وکانی چاوا ههر کهسهک ل مالا خو ههست ب خوشی یی
ورحهتی یی دکهت زهلامی مزگهفتی ژی دهمی دچته مزگهفتی وهسا
ههست ب خوشی یی ودفرههی یی دکهت و (مهلهل) بو ژی چی
نابت ، صهحابی یی پیغه مبهری (نهبوو دهردائی) دهمی شیرهت
ل کورپی خو دکرن دگوتی : کورپی من بلا مزگهفت مالا ته
بت ؛ چونکی من یی گوهر ل پیغه مبهری بووی - سلاف لی
بن - دگوت : هندی مزگهفتن مالین تهقواداران ه ، وههچی یی
مزگهفت مالا وی بت خودی کهفالهتی ب رهحمی ودهربازبوونا
ل سهر صراطی بو بهحهشتی ددهتی .

ودهمی عومهری کورپی عهبدلعزیزی یی جحیل بابی وی نهو
هنارته مه دینی دا فیری نهدهب وزانینی بت ، ووی نهو دانا بهر

دهستی زانایی ناقدار صالحی کورې کیسانی ، دیبژن : جاره کی
عومهر نه گه هشته نقيژا ب جماعت ، ئينا سیدایي وی گوتی :
بوچی تو گيرو بووی ؟ وی گوت : من سهری خو شه دکر ..
سیدای گوتی : وه لی هات شه کرنا سهری ل نک ته ژ هاتا
نقيژا ب جماعت فهرتر بت ؟ وراپوو کاغه زهک بو بابی وی
هنارته مصری و نه ف سوحه ته بو وی فه گپرا ، ئينا بابی عومهری
مروقهک هنارته مه دینی گوتی : بچیه نک کورې من و د گهل
نه ناخفی هتا تو سهری وی نه تراشی ، نه و مروقه هات وسهری
عومهری ب گیزانی تراشی !

مه عنا وان عیالین خو ل سهر هندی ته ریبهت دکرن کو نه و
مزگه فتی حسیب بکن مالا خو وتشهک ل مالی وان ژ چوونا
مزگه فتی گيرو نه کهت .

۳- زهلامی مزگه فتی نه وه یی دهمی ژ نقيژي خلاص دبت
ودزقرته مالا خو گوھی وی دمینته ل بانگی کانی کهنگی دی
دهمی نقيژا دی ئیت دا جاره کا دی بزقرته مزگه فتی ، (بن
ماجه) ژ نه بوو سعه دی فه دگوهیزت ، دیبژت : پیغمه بهری
- سلاف لی بن - گوت : ﴿ اَلَا اَدْلٰکُمْ عَلٰی مَا یٰکْفُرُ اللّٰهُ بِهِ الْخَطَاِیَا
وِیَزِیْدُ فِی الْحَسَنَاتِ ؟ اِسْبَاغُ الْوُضْءِ عَلٰی الْمَكْرُوْهَاتِ ، وَکَثْرَةُ الْخَطَا
اِلٰی الْمَسَاجِدِ ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ - ئهری نه ز وی تشتی

نیشا هه وه نه ده م بی خودی گونه هان پی ژ ی دبه ت و خیران پی
زیده دکه ت ؟ ده سنقیژ گرتنا تمام د سهر نه خوشی یان را ،
وگه لهك هافیتنا پیگافان بو مزگه فتان ، ومانا ل هیقی یا نقیژی
پشتی نقیژی 》 .

و (بوخاری و موسلم) ژ نه بوو هورهیره ی شه دگو هیژن ،
دبیژت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوت : ﴿ لا یزال العبد فی
الصلاة ما دام فی المسجد ینتظر الصلاة ما لم یحدث - هندی عهبد
ل مزگه فتی بمینته ل هیقی یا نقیژی نهو دی د نقیژی دا بت
هندی پی ب ده سنقیژ بت 》 ، و د حه دیسه کا دی دا یا (نه حه د
ونه بوو داوود ونه سائی) ژ نه بوو هورهیره ی شه دگو هیژن هاتی به ،
پیغه مبهری - سلاف لی بن - دبیژت : ﴿ الملائكة تصلي علی أحدکم
ما دام فی مصلاه الذی صلی فیہ ما لم یحدث أو یقم : اللهم
اغفر له ، اللهم ارحمه - هندی ئیک ژ هه وه ل جهی نقیژا خو بمینت
ده سنقیژا وی نه که فت یان ژ جهی خو رانه بت ملیاکه ت دو عایان
بو وی دکهن ، دبیژن : یا ره بی گونه هیژن وی ژ ی به ، یا ره بی
ره حی پی به 》 .

٤- زه لایمین مزگه فتی نهون یین ب مالی خو ودهستی خو
پشکداری پی د ئافا کرنا مزگه فتان دا دکهن ، وئیک ژ وان نه گهر
پیغه نه ئیت ژ ی قی پشکداری پی بکه ت د دل دا دی حه ز که ت

کو خودی هند شیان دابانی کوب وی فه هاتبائو فی
پشکداری یی بکته ؛ چونکی پیغمبره - سلاف لی بن -
د گوتنه کا خو دا (وه کی بن ماجه ژ نیمام عهلی فه دگو هیزت)
د بیژت : ﴿ من بنی الله مسجداً بنی الله له بیتاً فی الجنة - ههچی یی
مزگه فته کی بو خودی ئافا کته ، خودی ماله کی بو وی د
به حه شتی دا دی ئافا کته ﴾ .

خیرا کرنا نفیژ ل مزگه فتن ب جماعت :

و ژ بهر بهایی مزگه فتنی یی مه زن ل نک خودی ، و ژ بهر
گرنگی یا لیک کومبوونا موسلمانان خودی خیره کا مه زن
کریه دنقیژا ب جماعت دا یا کول مزگه فتنی دئیته کرن ،
پیغمبره - سلاف لی بن - (وه کی بوخاری ژ نه بوو هورهیره ی
فه دگو هیزت) د بیژت : ﴿ صلاة الرجل فی جماعة تزيد علی صلاته
فی بیته و صلاته فی سوقه خمساً و عشرين درجة - نفیژا زه لامی
ب جماعت بیست و پینج دهره جان ژ نفیژا وی یا ل مال یان
ل بازاری پتره ﴾ .

و د حه دیسه کا دی دا یا (نه بوو نوعهیم) ژ نه بوو هورهیره ی
فه دگو هیزت ، پیغمبره - سلاف لی بن - د بیژت : ﴿ ثلاثة فی
ضمان الله عز وجل : رجل خرج إلى مسجد من مساجد الله عز
وجل ، ورجل خرج غازياً فی سبیل الله تعالی ، ورجل خرج حاجداً -

یه‌عنی : سى مرؤف ل سهر بهختی خودینه یان نهو دی وان
ب سلامه‌تی زفرینته مال وکته خودان خیر یان زی نه‌گهر نهو
مرن دی وان به‌ته به‌حشتی ، نهو ههر سى زی نه‌قنه : نهو زه‌لامی
بو کرنا نفی‌ژی دچته مزگه‌فته کی ژ مزگه‌فتین خودی ، ونه
زه‌لامی دهر که‌فته جیهادا د ریکا خودی دا ، ونه زه‌لامی دچته
حه‌جی .

ویا ناشکه‌رایه نهو که‌سی ژ مالا خو دهر که‌فته مزگه‌فتی بو کرنا
نفی‌ژی نه بو تشته کی دی ، ههر پی‌گافه کا نهو ده‌اقیت هتا
دگه‌ته مزگه‌فتی خودی دهر جهیه کا وی بلند دکهت ،
وگونه‌هه کا وی زی دبهت هتا نهو دگه‌ته مزگه‌فتی ، ونه‌گهر نهو
گه‌هشته مزگه‌فتی وهندی نهو یی ل مزگه‌فتی بت و ژ بهر نفی‌ژی
بعینت نه ژ بهر چو تشتین دی ، ههر وه کی نهو د نفی‌ژی خیر بو
دینه نفیسین ، ونه‌گهر ژ نفی‌ژی خلاس بوو وهندی نهو ل جهی
خو بمینت ویی ب ده‌سنفیژ بت ملیاکهت دو‌عیان بو وی
ژ خودی دکهن ودبیژن : یا ره‌بیی گونه‌هین وی زی بهه ،
وره‌جی یی بهه ، وتو‌با وی قه‌بویل بکه . ودقیت ژ بیر نه‌که‌ین
زی کو هه‌ژیکرنا مرو‌فی بو مزگه‌فتان نیشانا هه‌ژیکرنا وی‌یه بو
خودی ؛ چونکی نهوی هه‌ژ ژ خودی بکهت دی هه‌ژ ژ مالین وی
زی کهت ، فی‌جا مرو‌فی باوهری ب خودی ورؤژا قیامه‌تی هه‌بت

چاوا دی خو ژ فی خیرا مهزن بی بار کهت وسستی یی د فی
کاری دا کهت ؟

هشیارن فی پهنگی مروفتان بن !

وه کی مه گوتی مزگهفت مالا خودییه ، جهی کرنا عبادهتی
وزکری خودییه ، وموسلمان دفت فی راستی یی ژ بیرا خو
نه بن ، وئیکا هند نه کهن مزگهفت بته جهی پیخوارنا دنیایی یان
- حاشا - وه کی چایخانه یان بته دیوانخانه بو مروفتن دنیایی ،
ئیمامی طه بهرانی ژ عهبدللاهی کوری مه سعوودی فه دگو هیژت ،
دبیژت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوت : ﴿ سیکون فی آخر
الزمان قوم یجلسون فی المساجد حلقاً حلقاً ، إمامهم الدنيا ، فلا
تجالسوه ، فإنه لیس لله فیهم حاجة - ل دویماهی یا زهمانی هندهک
مروفت دی هه بن خهلهک خهلهک ل مزگهفتان دی روینن ئیمامی
وان دنیایه ل نک وان نهروینه خواری ، چونکی خودی چو پیئتفی
ب وان نینه ﴾ .

د فی هه دیسا پیروژ دا پیغه مبهری - سلاف لی بن - صهحابی یین
خو ، وئومه تی هه می یی ژی د ریکا وان را ، ل پهنگه کی مروفتان
هشیار دکهت ؛ دا ئهو پی نه ئینه خاپاندن ، چونکی ده می مروفت
سه رقه سه رقه بهری خو ددهته وان هزر دکهت ئهو دباشن و
ژ زهلامین مزگهفتانه ، ل مزگهفتان کوم دبن ، وخو دکه نه خهلهک

خهلهك یی ب وان شارهزا نهبت دی هزرکته ئهول سهو
عیادهتی وزکری خودی یین کوم بووین ، بهلی ئه گهر وی خو
نیزیکی وان کر وگوهی خو دا پست پستا وان دی زانت
سوحهت سوحهتا دنیاییه وخودی چو بار د روینشتنا وان دا
نینه .. ئهقین هه زهلامین دنیایینه هشیاری وان بن نهکهفنه داقین
وان !

(۴)

ئو ههردو زهلامین ل سه‌ر فیانا خودی گه‌هشتینه ئیک

ل بهر ده‌ستنن نه‌قینن :

فیان .. ئه‌و گولا جوانه یا خو ئه‌گهر بیته فه‌شارتن زی بیه‌نا
وی ئه‌وا ژێ دفرت وی ئاشکه‌را دکه‌ت ، ئه‌و ئکسیره یا هیزه‌کا
عه‌جیب د ناف خو دا هل دگرت ودشیت دلی - ئه‌گهر چه‌ند یی
بی بها زی بت - بگوهورت ویکه‌ته ئه‌و زی‌ری نه‌ئیته بها کرن .
فیان ئه‌و دارا خه‌ملینه یا ره‌هین خو به‌رده‌ته ناف کویراتی یا
دلی وچه‌قین خو دریت دکه‌ته هه‌می لایین له‌شی له‌و دی بین
ئه‌گهر که‌سه‌کی فیانا وی یا ژ دل بت هه‌می ئه‌ندامین له‌شی وی
وی که‌شف دکهن .

و ژ تبیعه‌تی مرو‌فی به ئه‌و هه‌ر تشته‌کی هه‌ی ل دویف دلی خو
هه‌دلسه‌نگیت : کانی ئه‌و تشت چه‌ند کاری ل دلی دکه‌ت ، یان
کانی دل چه‌ند ب وی تشتی یی داخباره .. له‌و دی بین تشته‌کی
بی بها ل نک ئه‌فینداره‌کی هند بهایی خو یی هه‌ی ئه‌و وی
ناده‌ته ب دنیایی هه‌می یی ..

– بۆچی ؟

– چونکی ئەو بیرهاتنا دلی وی د گهل فی تشتی هەی ئیکا
هند یا ژێ چیکری ئەو دنیا یی هەمی یی د فی تشتی را بینت ..
ل دویف فی یا مه گۆتی مرۆف دشیّت بیژت : فیان ئەوه
کەسەك دلی کەسەکی دی ب رەنگەکی وەسا بن دەستی خو
بکەت کو ئەو دنیا یی هەمی یی د ریکا وی را بینت .
وهەر ژ بهر فی چەندی بوویه (عاشق) ب (مەعشوقی) دئیته
ناسین ، و د کەفن دا یا هاتی یه گۆتن : بیژه من تو حەز ژ کی
دکە ، ئەز دی بیژمه ته کانێ تو چ کەسی ! ونیزیک ژ فی
مەسەلی پیغه مەر - سلاف لی بن - دیبژت : ﴿ الرجل علی دین
خليله ، فلينظر أحدكم من يخالل - مرۆف یی ل سەر دینی وی یی
ئەو حەز ژێ دکەت ، فیجا هەر ئیک ژ هەوه بلا بهری خو بدەتی
کانی دی حەز ژ کی کەت ﴾ ^(۱) . ودبیژت : ﴿ الرجل مع من
أحب - زەلام یی د گهل وی یی ئەو حەز ژێ بکەت ﴾ ^(۲) .

---

(۱) ئەبو داوود و طه بهرانی فی حەدیسێ ژ عومەری کوری خەططایی
فەدگوھیزن .

(۲) بوخاری و موسلم فی حەدیسێ ژ عەبدللاهی کوری مەسعوودی
فەدگوھیزن .

وئه گهر قهلهوی یا عهردی کار د باشی یا بهره می دا ههبت ،
دل ژی ئه گهر یی ساخلم بت فیانه کا پاک دی لی شین بت ،
ئهو فیانا بهری خودانی خو ددهته بلندی یی ووی ژ کارتی کرنا
ناخی ورامانین وی رزگار دکهت ، ئیمام ئه هه د ژ ئه بوو
هورهیره ی قه دگو هیژت ، دبیژت : پیغه مبهری - سلاف لی بن -
گوت : ﴿ د ناف بهنی یین خودی دا هندهك بهنی هه نه پیغه مبه
وشه هیدحه سویدی یی پی دبهن ﴾ گوتن : ئهو کینه بهلکی ئهم
حهز ژی بکهین ؟ پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوت : ﴿ ئهو
هندهك مروفن بو خودی حهز ژ ئیک ودو دکهن نه ژ بهر ماله کی
یان مروفانی یه کا وان دگه هینته ئیک ، دیمین وان رو ناهینه ،
وئهو ل سهر هندهك مینه برین ژ رو ناهی یینه ، ده می خه لك دترسن
ئهو ناترسن ، وده می خه لك ب خهم دکه فن ئهو ب خهم
ناکه فن ﴾ پاشی پیغه مبهری - سلاف لی بن ئه ف ئایه ته خواند :
﴿ ألا إن أولياء الله لا خوف عليهم ولا هم يحزنون ﴾ .

مهزنترین قیان :

ههر قیانه کا ههبت ب ئه گهر وئارمانجا دئیت هه لسه نگاندن ،
وهندی ئه گه را پهیدا بو نا قیانی وئهو ئارمانجی خودان دخوازت
ب قی قیانی بگه هتی مهزنتر و ب بهاتر بت ، بهایی وی قیانی
دی یی مهزنتر بت ، وچونکی ئه گهر وئارمانجین قیانه کی هندی

يپن فيانا ژ بو خودی د مهزن نابن ، فيانا بو خودی بت دئيه
هژمارتن مهزنترين فيان .

وفيانا بو خودی نه گهر مه بځيت ب کورتي بدهينه نياسين دی
بيژين : ههر فيانه کا نه گهر خودانی باوهری ب خودی ورپوژا
قيامه تي نه با نه دبوو فيانا بو خودی يه ، و نه گهر نه صلی فيانی هه بت
بهلی ژ بهر باوهری یا ب خودی ورپوژا قيامه تي زيده هی بيته سهر
وی فيانی نهو زيده هی د فيانی دا دی ژ فيانا بو خودی ئيه
هژمارتن .

وفيانا بو خودی ژي گه لهك دهره جهنه ، یا ژ هه میان
بلندتر نهو : مروف حهز ژ ئيکی بکته نه کو دا تشتهك ژ وی
بگه هته مروف ، یان دا مروف ب رپکا وی خو بگه هينته تشته كي
فايدی مروفی تیدا بت .. و نه گهر هات و نهف رهنگی فيانی ل نک
که سه کی پيدا بوو غه ريب نه بينن نهو حهز ژ وی بکته و حهز
ژ وی ژي بکته یی حهز ژ وی بکته ، و حهز ژ ههر ئيکی
پهيوهندی ب وی ژي فه هه بت بکته ، هتا (به قيه یی کوری
وهلیدی) دبیژت : « نه گهر خودان باوهری حهز ژ خودان باوهری
کر خو دی حهز ژ صهی وی ژي کهت ! » .

وهندی نهف رهنگی حهز ئيکرنی ل نک خودی یی بلنده خودی
فيانا خو بو عهبدی پيڅه گری ددهت :

نیمامی موسلم ژ ئه بوو هورهیره ی قه دگو هیزت ، دیبژت : پیغه مبهه - سلاف لی بن - دیبژت : ﴿ جاره کی زه لامه کی قه سته گونده کی دی کر دا سهرا برایه کی خو بدته ، ئینا خودی ملیاکه ته که هنارته د ریکا وی دا ، گاڤا که هشتی بی وی ملیاکه تی گوتی : دی کیغه چی ؟ وی گوت : دی چمه نک برایه کی خو ل فی گوندی ، وی ملیاکه تی گوتی : ئه ری ته قه نجی به که د گهل وی کری یه قیجا ته د قییت ژ بهر هندی بجی یه نک ؟ وی گوت : نه ، به لی ئه ز بو خودی حه ز ژ وی دکهم ، وی ملیاکه تی گوتی : ئه ز قاصدی خودیمه بو ته دا بیژمه ته کو خودی حه ز ژ ته کری یه وه کی کو ته حه ز ژ وی کری ﴾ .

و د حه دیسه کی دا پیغه مبهه - سلاف لی بن - ناشکه را دکته کو ئه د رهنگی قیانی نیشانا هه بوونا باوره یی یه ل نک خودانی ، ئه و باوره یی یا مرو ف شرینی یا وی سه ح دکته ، ده می دیبژت : ﴿ ثلاث من کن فیہ وجد حلاوة ایمان أن یکون الله ورسوله أحب إليه مما سواهما وأن یحب المرء لا یحبه إلا الله وأن یکره أن یرعود فی الکفر کما یکره أن یقذف فی النار - سی سالو خه ت هه نه هه چی بی ئه و ل نک هه بن ئه و دی تام که ته شرینی یا باوره یی : کو خودی و پیغه مبهه ری وی ل نک وی ژ هه ر تشته کی دی دخو شتقیتر بن ، و حه ز ژ مرو ف که کی بکه ت بو خودی نه ژ بهر

چو تشتین دی ، ووهسا بو وی نهخوش بت ل کوفری بزفرت
کانی چاوا وی نهفتیت بیتته هافیتن د ناگری دا ﴿^(۱)﴾ .

و ژ بهرهمی مفادار یی ئهف قیانه دگههینته خودانی نهو
خودی ژی ههز ژ وی دکهت ، وهکی پیغهمهبر - سلاف لی بن -
د هه دیسه کا قودسی دا ژ خودایی مهزن فه دگوهیزت : ﴿وجبت
محبتی للمتحابین فی - قیانا من بو وان واجب بوو یین کو ژ بهر من
ههز ژ ئیک دکهن﴾ ^(۲) .

ودو کهسان نه گهر بو خودی ههز ژ ئیک ودو کر یی باشتیر
ل نک خودی نهو یی پتر ههز ژ هه قالی خو بکهت ، وهکی
د وی هه دیسی دا هاتی یا نههس ژ پیغهمهبری - سلاف لی بن -
فه دگوهیزت ، دبیزت : ﴿ما تحابَّ اثنان فی الله تعالى إلا كان
أفضلهما أشدَّ حباً لصاحبه - نینه دو بو خودی ههز ژ ئیک بکهن
نه گهر یی باشتیر ژ وان نهو نهبت یی پیر ههز ژ هه قالی خو
بکهت﴾ ^(۳) .

---

(۱) بوخاری وموسلم فی هه دیسی ژ نههسی فه دگوهیزن .

(۲) حاکم فی هه دیسی ژ مو عادی فه دگوهیزت .

(۳) بوخاری د (الأدب المفرد) دا ، و ئبن حبان و حاکم فی هه دیسی
فه دگوهیزن .

ئەفە - ب کورتی - ھندەك ژ وی فیقی بوو یی - ل نك خودی -
بۆ خودانی ب قی قیانی قە دئیت ، قیجا چەند یا پیتقی یە
مرۆف خو ژ قی خیرا مەزن بی بار نە کەت دا ل نك خودی یی
خودان قەدر بت .

ماڤین ئەف قیانه واجب دکەت :

قیانا بۆ خودی نە گۆتە کا ب دەقی یە مرۆف بیژت ، یان
خوزی یە کا ب دل یە مرۆف راھیلست ، ئە گەر دو کەسان بۆ
خودی حەز ژ ئیک و دو کر ئەف حەژیکرنە ھنگی دی یا
دورست بت ئە گەر ھەردو لا ب وان حەق و حوقوقان رابوون
یین ئەف قیانه ل سەر وان واجب دکەت ، ودا کو مرۆف
ب دورستی ب فان حەقان راببت پیتقی یە یی پی زانا بت ، و
ل قیری ئەم ب کورتی دی ئیشارەتی دەینە ھندەك ژ وان مافان
یین قیانا بۆ خودی وان ل سەر خودانی واجب دکەت .

ماڤی ئیکی : د مالی وی دا :

دو مرۆف دەمی بۆ خودی حەز ژ ئیک و دو بکەن ، حەقی ھەر
ئیکی دکەفتە د مالی بی دی دا ، و ئە گەر وان ئەف حەقە ب جە
ئینا ھنگی ئەو ب دورستی دی ھیزای ھندی بن خودی حەز
ژ وان بکەت ، وەکی (عوبادەیی کورپی سامتی) ژ پیغەمبەری
- سلاف لی بن - قەدگۆھیزت ، دیژت : ﴿ خودی دیژت :

حقت محبتی للمتبادلین فی - فیانا من بو وان حَق بوو یین
د پیکا من دا مالی ددهنه ئیک و دو^(۱) .

وهاریکرنا مروقی بو برایی وی ل سهر سی دهره جانه :
یا ئیکی : کو تو هنده کی ژ مالی خو یی زنده بدهیی گاڤا نهو
ههوجه بوو بیی نهو داخوازی ژ ته بکته ؛ چونکی نه گهر ته هند
خو گرت ههتا نهو بیت خو ههوجهیی ته بکته نهو تو ب حهقی
برایینی بی رانه بووی .

یا دووی : کو تو وی وه کی خو حسیب بکهی ، و نهو تشتی ته
بو خو بقیته ته بو وی زی بقیته ، (حهسه نی به صری) به حسی
صهحاییان دکته و دبیزت : ئیک ژ وان کراسی خو نهوی د خو
دئالاند دکره دو پرت ئیک بو خو دهیلا ویا دی ددا برایی خو
یی بی کراس .

یا سی بی : کو تو وی ب بهر خو بیخی و تشتی تو ههوجه
بی بی تو بیهی بدهیه وی چونکی نهو زی بی ههوجهیه ،
و نهفه بلندترین دهره جهیه یا کو مروقیین سهرپشک ژ خودان
باوهرین راستگو ب تنی دگه هنی .

---

(۱) (ابن ابی الدنيا) فی حه دیسی فه دگوهیزت .

مافی دووی : د لهشی وی دا :

کوئو ب خو ب کارئ وی رابست وهوجیهیی یین وی بو
بقه تینت .

نه گهر هات و فیانا مروقی بو برایه کی وی بو خودی بت
دقیّت نه فیا نه ئیکا هند ژ وی چی بکته کوئو هه می هیژ
وشیانین خو بیخته د خزمه تا وی دا نه گهر هات وئو جاره کی
ههوجیهیی وی بو ، وگه لهک زانایین ئیکی یین فی ئومه تی
دگوت : نه گهر تو ههوجیهیی برایه کی خو بووی و ته ههوجیهیی یا
خو گه هاندی ووی چ بوو ته نه کر ، تو نفیژی ل سهر وی بکه ..
یه عنی : وی ژ مریان بهژمیره .

د حه دیسه کا دورست دا پیغه مبهه - سلاف لی بن - دبیرت :
﴿أحب الناس إلى الله تعالى أنفعهم للناس .. ولأن أمشي مع أخ في
حاجة أحب إليّ من أن أعتكف في هذا المسجد شهراً .. ومن مشى
مع أخيه في حاجة حتى قهأ له أثبت الله قدمه يوم تزل الأقدام -
خوشتفیتیرین مروق ل نک خودی ئه وه یی پتر مفای
بگه هینته مروقان ، وئو گهر ئه ز د ههوجیهیی برایه کی دا بچم
ل بهر من خوشتفیتیره ژ هندئ کوئو نه ز هه یقه کی ئعتکافی ل فی
مزگه فتا خو بکه م ، وهه چی یی د گهل برایه کی خو بچت هه تا

ههوجیهیی یا وی بۆ بقیه تییت رۆژا پی دته حسن خودی پی یین وی
دی موکم کهت ﴿^(۱) .

مافی سییی : د ئه زمانی وی دا :

کو وان ناخفتنان بیژتی یین وی پی خوش بن و ب جوانترین
نافی وی گازی بکهتی ، ووان گووتین وی پی نه خوش بن د دهر
حهقا وی دا نه بیژت ، چ ئه ویی حازر بت چ یی حازر نهت ، یی
ساخ بت یان یی مری بت ، وئه گهر ئیکی ب خرابی بهحسی وی
کر وئه ویی حازر نه بت دقیت ئه و بهره فانی یی ژی بکهت ،
و د هه دیسه کی دا یا ئه هه د وئه بوو داوود ژ پیغه مبهری - سلافا
لی بن - شه دگوهیژن هاتی به : ﴿ ههر کهسه کی موسلماننه کی
ل جهه کی وها شه رمزار بکهت یی کو پی ل حورمه تا وی لی
بیته دان ونامویسا وی بیته کیمرن ^(۲) ، خودی ژی ل جهه کی
وها دی وی شه رمزار کهت یی وی دقیا ئه و لی هاتبا
ب سه ریئخستن ، و ههر کهسه کی موسلماننه کی ل جهه کی وها
ب سه ریخت یی کو پی ل حورمه تا وی لی بیته دان ونامویسا
وی بیته کیمرن ، خودی ژی ل جهه کی وها دی وی

---

(۱) برپته : (السلسلة الصحيحة) یا شیخی ئهلبانی - خودی ژی رازی بت -
ژماره (۹۰۶) .

(۲) یه عنی : غه بهتا وی لی بیته کرن وئه و بهره فانی یی ژی نه کهت .

د دهر حهقا ههقالینی یی دا بت دځیت ئیکجار لی نه گرت ، ویا
پیتشی په نهم ل بیرا خو بینین کو نه گهر مرؤف سهرا خهله تی یان
ل ئیک و دو بگرن که سی چو ههقال نامینن .

مافی پینجی : دلساخی یا د دهر حهقا وی دا :

کو هزرا باش ژی بکهت ، و د خیرا وی دا بت ، و
وهفاداری یی د گهل ب کار بینت وههقالینی یا دوژمنین وی
نه کهت و دوژمناتی یا ههقالین وی نه کهت ، وخو ل سهر سهری
مهزن نه کهت ، و د گهل وی یی طبعی بت نه ته کلیفه کا زیده
ل خو بکهت ونه باره کی گران ل وان بکهت ، ژ ئیمام جه عفر
نه لصادقی دئته څه گوهاستن دیژت : گرانترین برای من ل بهر
من نه وه یی ته کلیفی ل خو دکهت بو من ونه یی طبعی نه بم
د گهل ، ویی ژ هه می یان سفکتر ل بهر دلی من نه وه یی ده می
نه ز د گهل ههر وه کی نه ز د گهل خو .

دو نمونه بین کورت :

ل دویمای یی که رهم کهن د گهل فان ههر دو نمونه بین
کورت ژ دیرؤ کا مه :

۱- موحه مده دی کورپی موناذری دیژت : جاره کی نه ز
وخه لیلی فراهیدی ب ریڅه دچوین نه عالا من قهتیا ، من بهری

خو دایی وی زی نهعالا خو ئیخست وخو پیخاس کر من گوتی :

ئهفه چیه ؟ گوت : دا ئهز زی وهکی ته لی بیم !

۲- ئیبراهیمی کوری ئهدهمی وهندهك ههقالین خو جارهکی

ل سهفهرهکی بوون ودنیا یا سار بوو ، گاڤا لی بوویه شهف ئهو

چوونه د مزگهفتهکی فه ، مزگهفت یا بی دهرگهه بوو ، دهمی

سپیدی ئهو رابووین وان دیت ئیبراهیم د دهرگههی دایی

راوهستیایه وان گوتی : ته خیره ؟ وی گوت : شقیدی من خو

کربوو دهرگهه دا سهرما ل ههوه نهدهت .

وههژییه بیژین : دهمی هه دیس دیژت : (رجلان - دو

زهلام) مهخسه د بی ئهو نینه کو ژن ناکهفنه د بن فی حوکمی فه ،

وفهرق نینه دو زهلام بو خودی ههز ژ ئیک بکهن ، یان دو ژن ،

حوکم ههز ئیکه ، وخیر زی ههز ئیکه ..

(۵)

**نهو زهلامی ژنکه کا خودان مه نصب وجوانی
داخوازا خرابی یی ژئی بکه ت نهو بیژت :
نهو ژ خودی دترسم**

نهفه توخمی پینجی به ژ وان حهفت توخان یین پیغه مبهری
- سلاف لی بن - د حه دیسا خو دا به حس ژئی کری کول رپوژا
قیامه تی خودی سیهرا خو لی دکه ت دهمی ژ سیهرا وی پیقه تر
چو سیهر نه هین .. ﴿ سبعة يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا
ظِلُّهُ : الإمام العادل ، وشاب نشأ في عبادة ربه ، ورجل قلبه معلق
في المساجد ، ورجلان تحاببا في الله اجتمعا عليه وتفرقا عليه ، ورجل
طلبته ذات منصب وجمال فقال إني أخاف الله .. ﴾ ، ومه خسه د
پی مروقی ده همنه پاقژه یی کو ژ ترسین خودی دا خو
ژ خرابی یی دده ته پاش ل وی دهمی هه می نه گهرین وی بو
پالقه ددهن هین .

بۆچی زهلام ؟

دههمه ن پاقزی یا کو ب عهره بی دبیژنی (عه فاف) ، ئیک ژ وان ئه خلاقین باشه یین کو پیتقی به زهلامی خودان باوهر وژنا خودان باوهر ههر دو ل نک خو پهیدا بکه ن ، وهه چی یی ژ وان قی ئه خلاق ل نک خو پهیدا بکه ت دی د چاقین خودی دا ب قه در که فت ، وده ره چین وی ل دنیا یی وئاخه تی دی بلند بن ، ئه فه تشته کی ئاشکه رایه .. به لی دبت ل قیری پسیاره ک بیته کرن : ئه ری بۆچی د قی هه دیسی دا ب تایبه تی به حسی زهلامی هاته کرن وگۆت : ئه و زهلامی ژنکه کا خودان مه نصب وجوانی داخوازا خرابی یی ژی بکه ت ئه و ژ ترسین خودی دا خو بدته پاش و داخوازا وی نه چت ، وبۆچی نه دگۆت : ئه و ژنکا زهلامه کی ب قی رهنگی وی بۆ خرابی یی داخواز بکه ت .. ؟

به رسف یا ئاشکه رایه .. چونکی زهلام ده می د حالته کی ب قی رهنگی دا خو ژ کرنا خرابی یی دده ته پاش ، ئیخلاصا صافی پتر یا ل نک هه ی ، وئه گهر پسیار بیته کرن : چاوا ؟ دی بیژین : زهلام ده می خو ژ قی کاری دده ته پاش ب تنی ترسا خودی به وی دده ته پاش ونه چو تشتین دی ، که سی های ژی نینه ووی نابینت هه تا ئه و ب ترست ، وخودانا داخوازی ژن ب خو یه ، یه عنی : ژ قی لایی ژی ئه و یی پشت راسته ، وکاری

وی ب دویماهی هاتنا خرابی یی خلاص دبت ، وچو شویوارین فی
کاری ل وی دیار نابن کو ئهو ژی بترست ، لهو دهمی ئهو
دبیژت : (إني أخاف الله) گوټنا وی دی خوری یا ژ دل بت ،
نه وه کی ژنکی ئهوا ئحتماله کا مهزن هه ی کو شویوارین فی
کاری لی دیار بن ، ومه خسه دا مه پی نه مانا کچینی یی وپوونا
بچویکی یه ، ئهوا دی بته ئاشکهراترین دهلیل ل سهر وی ،
ومه زنترین له عننه د ستویی وی وبنه مالا وی دا .. وخو ئه گهر
ئهو یا شویکری ژی بت ئحتمالا مهزن ئهوه بهری ههر تشته کی
هزرا وی بو هندی بچت کو مه سه لا وی ئاشکهر بیت وبتنه
ئه گهرا هندی ئهو بیته بهردان ومروټین وی خو ژی بهری کهن ،
فیجا ئهو د ناف جفاکی دا هافیتی بمینت ، ئهو ژی ئه گهر ما
ساخ !

ژ بهر فی ئیکی دهمی ژن د فی حاله تی دا دبیژت : (إني أخاف
الله) ئحتمالا مهزن ئهوه ئهو - ژبلی خودی - ژ دویماهی یا فی
کاری ژی بترست ، مهعنا : ترسا وی خوری ژ خودی نابت ،
وگومان تپدا نینه ئه گهر هات وژنهك هه بت بکهفته د فی حاله تی دا
وترسا وی ژ خودی ب تنی بت ونه ژ چو تشتین دی هنگی ئهف
حوکمه (کو خودی سيبهرا خو لی دکهت) دی ژ وی ژی

گرت ل دویف قاعیدهیی (الإلحاق بنفی الفارق) نهوی
نوصوولی بهحس ژئی دکهن .

ژنا خودان مه‌نصب وجوانی :

ونهو ژنیپ نهف سالوخته ل نک ههین : مه‌نصب ، یه‌عنی :
مال مه‌زنی وزه‌نگینی وسه‌لته‌نهت ، وجوانی ، یه‌عنی : جحیلینی
ونه‌گهرین (ئیغرائی) ، دبژاره‌نه ، ودکیمن ، وعده‌تی ژنکی‌یه
نه‌گهر مه‌نصب وجوانی هه‌ردو ل نک کوم بوون نهو خو گران
دکته ، وئیکا هند دکته زه‌لامان مراد بت جاره‌کی هه‌ما وی
ژ دویرفه‌ بینن ، قیجا نه‌گهر هات وژنه‌کا ب فی ره‌نگی ژ فی
بلندی‌یی هاته‌ خواری وییی زه‌لام چو زه‌مه‌تی پیقه‌ بیه‌ت نهو
ب خو بیت و ل جهه‌کی وه‌سا خو بو وی پیشکیش بکته کو
یی دویر بت ژ چاقین هه‌می زیره‌فانان ، هنگی ترسا خودی
نه‌بت چو ئاسته‌نگ د ریکا وی وخرابی‌یی دا نامینن .

شه‌یتان ، هه‌وایی نه‌فسی ، دلچوون ، مه‌یلا زه‌لامی یا
خو‌رستی بو ژنی ، نه‌فه‌ هه‌می دی وی به‌ر ب خرابی‌یی فه
پالده‌ن ، ب تنی ترسا خودی دی مینت وی پاشقه‌ لی ده‌ت ،
وزه‌لامین سه‌رپشک و بژاره‌ نه‌بن که‌س نه‌شیت سه‌رکه‌فتی ژ فی
ئمتحانی ده‌رباس بیت .

نیسلام .. ودهمهمن پاقرئی :

رږڙا نیسلام هاتی بهری هر تشته کی پینج پیثقی بو مروقی
دهسپشانکرن وئو مهنه ج دانا یی کو فان هر پینج پیثقی یان
پاریزت ، وگهفه کا مهزن ل وان مروقان کریین کولی
دگه ریپ پی ل ئیک ژ فان هر پینج پیثقی یان بدانن ، وئف
پیثقی یه ئهفه نه : دین ، عقل ، نفس ، مال ، ونامویس . ووه کی
ناشکرا نامویس نائیته پاراستن ئه گهر جفاکه کا دهمهمن پاقر
نه ئیته دانان ، ژ بهر قی چهندي نیسلامی مهنه جه کی رپک وپک
بو دهمهمن پاقری یی دانا و ژ موسلمان خواست ئه و پیگیری یی
ب قی مهنه جی بکته ؛ دا جفاکا موسلمانان جفاکه کا
نموونه یی بت ، و مروف دهمی نایه تین قورئانی و هه دیسین
پیغمبهری - سلاف لی بن - دخوینت ، بناخه یین قی مهنه جی
باش دینت ، و ژ وان بناخه یان :

۱- حهرامکرنا بهریخودانی :

بهریخودان (نهظهر) تیره که ژ تیرین ئیسی ، وقاصده که
ژ قاصدین دهمهمن پیسی یی ، وپگافا ئیکی یه خودانی بهر
ب خرابی یی قه دبهت ، وهر جاره کا ری بو قی چهندي هاته
قه کرن گومان دی ههبت کو خرابی یین دی هه می د دویف دا
یین ، ژ بهر قی چهندي خودایی مهزن گازی یهک بو زهلامین

خودان باوهر وئیکا دی بو ژنن خودان باوهر ناراسته کر کو ئهو چاقین خو ژ بهریخودانا هرامی بی بیارین : ﴿ قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْصُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ . وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَعْصُنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ . تَوْنَهی موحه مده ، بیژه میړین خودان باوهر بلا ئهو چاقین خو ژ وی تشتی بگرن یی بو وان حلال نهبت ، وبلا ئهو نامویسا خو ژ هرامی بی بیارین ، ئهفه بو وان پافژتره . هندی خودی به ب کاری ئهو دکهن بی شارهزایه . وتو بیژه ژنن خودان باوهر ژی : بلا ئهو چاقین خو ژ هرامی بی بگرن ، ونامویسا خو ژ تشتی هرام بیارین .. ﴿ [النور : ۳۰-۳۱] .

۲- هرامکرنا تیکه لی یی :

ونه گهر بهریخودانا زهلامی بو ژنی ، وژنی بو زهلامی تشته کی هرام بت ، پا تیکه لی یا بی توخویب د ناقبهرا ژن ومیران دا ئیکجار یا هرامه ؛ چونکی ئهف تیکه لبوونه پتر رپکی بو خرابی بی خوش دکهت ، ومروف ئه گهر بهری خو بدهته تاوانین خرابی بی ئه وین د ناقبهرا زهلام وژنکان دا روی ددهن دی بینت پتری یا وان ژ نهجامی تیکه لبوونا بی توخویبه یا کو د ناقبهرا ژن ومیران دا هه ی . ژ بهر فی چهندی پیغمبر - سلاف لی بن - د هدیسه کی دا دیژت : ﴿ ایاکم والدخول علی النسله - نه وه

بت هوین ب سهر ژنکان قه بچن ﴿^(۱)﴾ ، وئەف پاشقەلیدانە ژ بهر
هندی یە دا ئەو تیکەلی پەیدا نەبت یا خرابی د دویف دا دئیت .
۳- حەرام کرنا دەرکەفتنا ژنی ژ مال ب ڕەنگەکی بی ستارە :

یئ کو ب عەرەبی دیژنی : (تبرج) ، ئایەتە کا قورئانی
دبیژت : ﴿ وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى -
وهوین د مالین خو دا ڕوین ، وئەگەر بو کارەکی پیتقی نەبت
هوین ژ مالین خو دەر نەکەفن ، وهوین خەملا خو بەرچاف
نەکەن ، وەکی ل دەمی جاهلیە تا یەکی بەری هاتنا ئیسلامی ژنان
دکر ، ووەکی گەلەك ژن ل فی دەمی ژی دکن : کو خو
ڕویس ورسوا دکن ، ودئینە بەرچافین خەلکی ﴾ [الأحزاب :
۳۳] .

۴- حەرام کرنا فاحیشا زنا یی :

د هندهك جاهلیه تیئ کەفن ونوی دا کرنا فاحیشی ئەوا دبتە
ئەگەر بەرزەبوونا نەسەبی کارەکی شەخصی یە ودکەفتە ژیر
مەسەلا ئازادی یا کەسایەتی ، و ب دیتنا وان کرنا فی خرابی یی
- ئەگەر تەعدایی تیدا نەبت - کارەکی دورستە وکەسی حەق نینە
مایئ خو تی بکەت ، د شریعەتی خودی دا وە نینە ، ئەف کریارە
دئیتە هژمارتن تاوانەك د دەر حەقا جفاکی دا لەو یا هاتی یە

(۱) بوخاری وموسلم فی حەدیسی ژ عوقبەیی کوری عامری قەدگوهیزن .

حهرامکرن ، و جزایه کی مهزن ژی - د دنیایی وئاخره تی دا - یی
بو هاتی به ده سنی شانکرن ، وئف حهرامکرنه ژی ههر ژ بهر هندی
یه دا دههمه ن پاقری یا مروقان بیته پاراستن .

۵- حهرامکرن به لافکرنا خرابی یی د ناف جفاکی دا :

چ ب رپکا به لافکرنا کرنا خرابی یی ب خو بست ، یان ژ
ب رپکا به لافکرنا دهنک وباسین خرابی یی ب ..

ئیسلامی گه له ک ته ئکید ل سهر موسلمانن کری به کوئو نه بته
نامویره تی به لافکرنا خرابی یی ودهنگ وباسین وی د ناف جفاکی
دا ؛ چونکی یا زانایه کو به لافکرنا به حسی خرابی یی د ناف
خه لکی دا وان ل سهر کرنا خرابی یی بسته دکهت ، و ژ لایه کی
دی فه ئیسلامی جزایه کی دزووار بو وی کهسی دانایه یی ئه زمانی
خو د دهر حقا نامویسا خه لکی دا دریش دکهت و ب خرابی
به حسی وان دکهت وبی به ختی یان ب دویف فه دنت .

۶- حه لاکرنا ژن ئینان وشویکرنی :

ودانانا مهنه جه کی پیکهاتی بو (زه واجی) پیخه مهت پاراستنا
پاقری یا جفاکی ودویر کرنا خه لکی ژ کرنا خرابی یی ودههمه ن
پیسی یی .

ب فی مهنه جه جی پیکهاتی ئیسلامی بهر گهر یان کر کو
جفاکه کا پاقر و بزوین ئافا بکهت ، دویر ژ فاحیشی و خرابی یی .

پیکا رزگار بوونی : خود دویر کرن ژ هه وایی نه فسی ..

وه کی ناشکهره مروؤف نه شیت بگه هته فی دهره جی ژ دههمه ن
پاقری یی یا هه دیس ژی دبیرت هه تا ریکا رزگار بوونی ب کار
نه ئینت ومه خسه دا مه ب وی ریکی خود دیر کرنا ژ هه وایی
نه فسی یه .

و پسیار ل فیری ئه فهیه : ئه ری چاوا مروؤف دی شیت خو
ژ هه وایی نه فسی دیر کهت و ژ ئیخسیری یا دلچوونی ئه رزان
رزگار کهت ؟

د بهر سقی دا زانایی مه زن ئیمام (ئبن قه ییم) بیست ونه ه
خالان ده سنیشان دکهت ، هه ر کهسی وان ل نک خو پهیدا
بکهت دی شیت ژ فی ئیخسیری یی رزگار بت ^(۱) ، ل فیری
ئهم دی هنده ک ژ وان خالان بهر چاف کهین :

یا ئیکی : دقیت بهری هه ر تشته کی مروؤفی هند شیان هه بت
کو صهبری ل سه ر نه گوهداری یا هه وایی ونه فسی ودلچوونان
بکیشت ، وهند زیره کی ژی هه بت کو ته حه ملا هه ر
نه خوشی یه کی بکهت یا د فی ریکی دا بگه هتی .

یا دووی : ودقیت ئه و باش ل بیرا خو بینت کو ئه و خوشی یا
ب ریکا تییر کرنا هه وایی نه فسی دگه هته وی خوشی یه کا

---

(۱) د کتیبیا خو (روضة المحین ونزهة المشتاقین) دا.

يا حەفتی : دڤیت ئەو هزرا خو د هندی دا بکەت کانی
گوهداری یا وی بو ههوايي نەفسی و دویکەفتنا وی بو دلچوونان
دی چ مفای گەهینتی و بهری وی دی دوتە کیشە ، پاشی بلا ئەو
وی چەندی د گەل وی ئەنجامی قیاس بکەت یی کو ئەو دی
گەهتی ئەگەر هات ووی ئەمری خودی ب جە ئینا ، هنگی
ئەو دی زانت چەند جوداهی یە کا مەزن د ناڤهرا هەردو حالەتان دا
هەیه .

يا هەشتی : ئەوی گوهداری یا خودی بکەت و دویکەفتنا
نەفسی و شەیطانی نەکەت ، بهایی وی ل نک خودی و ل نک
بەنیان زی دی مەزن بت ، و ئەڤە بو وی ژ هندی چیتەرە کو ئەو
دەمەکی کورت ب خوشی یی بحەسیپت پاشی تام بکەتە
خەمگینی یی ، و بهایی وی د چاڤین خودی وین خەلکی زی دا
نەمینت .

يا نههی : دڤیت ئەو ل بیرا خو بینت کو ئەوی دویکەفتنا
ههوايي نەفسی بکەت ئەو خو دکەتە عەبدی نەفسا خو ، و مرؤڤی
عەقلدار قەبویل ناکەت ژبلی خودی عەبدینی یا کەسی دی
بکەت .

يا دههی : دەمی نەفسا وی بهری وی ددوتە خرابی یی
و دلچوونان دڤیت ئەو ل بیرا خو بینت کو رپکا جەهەمی

ب خوښی یان یا هاتی به ره شانندن وه کی پیغمبره - سلاف لی بن
د حه دیسه کا خو دا دبیرت : ﴿ حفت الجنة بالمکاره وحفت النار
بالشهوات - به حهشت ب نه خوښی یان یا هاتی به په رزانکرن ،
وناکر ب خوښی یان یا هاتی به په رزانکرن ﴾^(۱) .

یا یازادی : د قیّت نه ول بیرا خو بینت کو نه وی نه شپته خو
نه شپته که سی دی ، وجیهادا د گهل نه فسی بناخه یی هه
جیهاده کا دی به .

دههمه ن پاقری و ژبیرنا گوننهان :

ونه و قه نخی بین خودی د گهل مروقی دههمه ن پاقر دکهت
گه له کن یا ژ هه می یی مه زنتر ژبیرنا گوننه یی یا کو دبنه نه گه را
هندی کو خودی ل ناخو ته وی بده ته بهر سیبهره خو .

عبدللاهی کوری عومره ی دبیرت : پیغمبره ی - سلاف لی
بن - گوت : ﴿ کفل مروقه کی اسرائیلی بوو ، خو ژ چو گوننهان
نه ددا پاش ، جاره کی ژنکه هات شپست دینار ژئ خواستن ،
وی ل سهر کره شهرت کو داخوازا وی بوب جه بینت بهرانبهر
هندی کو نه و بوب خرابی یی خو ب دهست فه بهر دهت ، گاڤا قیای
شهرتی خو ب جه بینت ژنکی کره گری ، ئینا کفلی گوتی :
بوچی تو دکیه گری ما من ته عدا بی بهک ل ته کری به ؟ وی

---

(۱) بوخاری وموسلم فی حه دیسی فه دگو هیژن .

گوت : نه ، بهلی ئەف کاری ئەز دی کهم من چو جاران
نه کرییه ، وئەگەر ژ مەجبووری و موعیزی نەبا من چو جاران
نەدکر ، ئینا وی گوتی : تو دی فی کاری کە ی وتە چو جاران
نه کرییه ؟ هەرە بلا پارە بو تە بن ، و سۆز بت ئەز ئیدی بی
ئەمری یا خودی نه کهم ، وی شەفی ئەو مر ، سپیدی ل سەر
دەرگەهی مالا وی هاتبوو نفیسین : خودی گونەهین کفلی بو وی
ژێرن ﴿ (۱) .

---

(۱) ئەحمەد و ترمذی فی حەدیسێ فەدگوهێزن . و حاکم دیبژت : حەدیسە کا
دورستە و زەهەبی پشتەفانی یا وی دکەت ، وئەلبانی د (ضعیف سنن
الترمذی) دا فی حەدیسێ دئینت .

(۶)

نه و زه لامي

خيروي ب دهستي راستي بدهت

بيي دهستي چه پي پي بهه سييت

نه شه زي ژ وان توخمانه يين خودي رږژا قيامه تي وان
دده ته بهر سيبهره خو ووان ژ ترس وسه همي رزگار دکهت ؛
چونکي مروفي ب في رهنګي بت يي مهرد وخيرخوازه ژ لايه کي
فه ، و ژ لايه کي دي فه نهو يي دلپاک وموخلصه ، ودهمي پيغه مبهه
- سلاف لي بن - به حسي في خيرکهری دکهت دبيژت : ﴿ ورجل
تصدق أخفى حتى لا تعلم شماله ما تنفق يمينه - نهو مروفي خيروي
وهسا ددهت کو دهستي وي يي چه پي نه زانت کاني دهستي وي يي
راستي چ ددهت ﴾ ، وئه گهر نهو خيرا خو وهسا فه شيرت کو
نيژيکه ژ خو ب خو فه شيرت مهعنا ئيکجار نهو دي وي ژ
خه لکي دي فه شيرت ، وئه فه شارتنه بو هندي يه دا تاما
ريمه تي يي ژي نه ئيته سه حکرن ، ودا نهو مروفي خير د گهل دئيه
کرن شهرمي ژ خو نه کهت .

وئه گهر ژ تبیعه تی مرؤقی بت حهز ژ مالی وکۆمکرنا وی
بکەت ، دانا خیری دبتە باشترین نیشان ل سەر راستگویی یا
مرؤقی خیرکەر کو فیانا وی بۆ وی خیرا ل نک خودی هە ی
ژ فیانا وی بۆ مالی دنیایی پتره وئەفە پشکە که ژ رامانا وی
حه دیسی ئەوا ئەحمەد و موسلم فەدگوهیزن یا کو تیدا هاتی :
﴿ والصدقة برهان ﴾ .

بهاین خیرکرنی :

چونکی مرؤقی ژ بهر خودی دهستی خیری وهاریکاری یی بۆ
که سین پیتی دریژ دکەت بهری وی ب تنی دمیته ل وی خیری
یا ل نک خودی هە ی ، وئەو ب دانا خیری چو مفايين بهروهخت
ناخوازت ، خودی بهایه کی مهزن دا وی وکاری وی ، وئەو
ژ وان تهقواداران هژمارت یین میراتگری یا وی بهحهشتی دکەن
یا فرهی یا وی هندی عهد وعهسمانان ، وهکی گۆتی :
﴿ وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ
أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ . الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ
الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ - وهوبن
ب گوهداری یا خودی وپیغه بهری وی لهزی بکەن دا غهفراندهکا
مهزن ژ نک خودایی خۆ ب دهست خۆ فە بینن ، وبهحهشتهکا
بهربن ، یا فرهی یا وی هندی عهسمانان وعهردی ، خودی

بۆ تهقواداران ناماده كړی یه . نهوین مالی خو ل بهر فرهی یی وته نگافی یی خهرج دكهن ، ونهوین ب صهبر كیشانی كهر با دلی خو دادكهن ، ونه گهر شیان و ان یین زورداری لیکری لی دبورن . ونهفه نهو قهنجی یه یا خودی هز ژ خودانی و دكته ﴿ [آل عمران : ۱۳۳-۱۳۴] .

و ل جهه کی دی خودایی مهزن ناشکهره دكته كو دانا مروقی بۆ خیری مروقی ژ ناگری جههنه می دپاریزت ، وه کی گوتی : ﴿ وَسَيَجْزِيهَا اللَّهُ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى . وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى . إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى . وَلَسَوْفَ يَرْضَى - ونهو دی ژ وی جههنه ما هلکری ئیته دویر کړن یی گهله کی ب تهقوا بت ، نهوی پیخه مهت خیری مالی خو خهرج دكته . ونهو دانا وی بۆ خیری نه ژ بهر هندي یه دا قهنجی یه کا وی بزقرینت یی باشی یه د گهل وی کربت ، بهلکی مهخسه دا وی پی نهوه خودایی وی یی بلندتر ژ وی رازی بیت ، وپاشی د بهه شتی دا خودی وی تشتی دی دهتی یی نهو بی رازی بیت ﴿ [اللیل : ۱۷-۲۱] .

و د گوتنه کا خو یا دی دا خودایی مهزن مهتهله کی بۆ کار ی خیر کهری دئینت و دبیزت : ﴿ مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَتَتْ سَنَابِلَ سَبْعِ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٍ وَاللَّهُ

يُضَاعَفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ . الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ . وتشتی ژ هه می یان مه زنتری خودان باوهر مفای بو خو ژئی دبینت خهر جکرنا مالی به د رپکا خودی دا . ومه ته لا خودان باوهرین مالی خو د رپکا خودی دا خهرج دکهن وه کی مه ته لا وی دندکی به یا ل عهرده کی باش دئیته چانندن ، قیجال سهر بنا خو شین بت وحفت تا ژئی بچن ، ههر ئیکی گولیه ک پیقه بیت ، ههر گولیه کی سه د دندک پیقه بین . وخودی خیری بو وی زیده دکته یی وی بقیته ، ل دویف وی باوهری وئخلاصا تمام یا کو د دلی وی خیرکهری دا هه ی . وقمنجی یا خودی یا فرههه ، وئهو ب وی یی زانایه یی هیژای وی قهنجی یی بت ، ب ئیه تین به نی یین خو یی ئاگه هداره . ئه وین مالی خو د جیهادی ودانا خیری دا خهرج دکهن ، پاشی پشتی وان خیرین ئهو ددهن ئهو چو منه تی ب دویف خیرا خو رال وی ناکهن یی وان قهنجی د گهل کری ، ئه وان خیره کا مه زن ل نک خودایی وان بو وان ههیه ، ودهمی ئهو تینه نک خودی چو ترس ل سهر وان نینه ، وئهو ل سهر وی تشتی د دنیا یی دا ژ دهست وان دهرکه فتی ب خهم ناکه فن ﴿البقرة : ۲۶۱-۲۶۲﴾ .

و ژ بهر کو ئهو كهسي خيرى ددهته كهسي پيتقى ئهو
چافهري بي دانا خودى دكهت ، خودى كارى وي وهكى قهره كى
د گهل خودى هژمارت وگوت :

﴿ مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴾
- ئهو كى به يى ژ دل مالى د ريكا خودى دا خهرج دكهت بىي
وي بكهته منهت يان نه خو شى يى پى بگه هينته وي يى ئهو خيرى
د گهل دكهت ، فيجا دا خودايى وي خيرى بو زنده بكهت ،
وجزايه كى ب قهدر ، كو به حهشته ، بو وي ههيه ؟ ﴿ [الحديد :
۱۱] ، وئفه گازى به كا ناز كه بو خودان باوهرى مالدار دئته
پيشكيشكرن كو ئهو مالى خو د ريكا خودى دا خهرج بكهت و
ل هيفى يى بت كو خودى جزايه كى مهزنتر بدهتى ، وهكى خودى
ل جهه كى دى سوز ب وي چه ندى داىي ده مى گوتى : ﴿ إِنَّ
الْمُصَدِّقِينَ وَالْمُصَدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعَفُ لَهُمْ
وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ - هندی ئهون يپن خيرى ژ مالى خو ددهن ژ ژن
وميړان ، وخهرجى يپن باش د ريكا خودى دا خهرج دكهن ؛ دا
خودى ژ وان رازى بت ، خيرا وي چه ندى بو وان دئته
زنده كرن ، و د سهر هندی ژى را خيره كا بهرده وام ومشه ، كو
به حهشته ، بو وان ههيه ﴿ [الحديد : ۱۸] .

نهغه ل ئاخړه تی ، و د دنیایی ژی دا خیر فایده ی دگه هینته
خودانی ، د حه دیسه کا قودسی دا نهوا (بوخاری وموسلم)
ژ (نه بوو هور هیره ی) فه دگو هیزن ، دبیژت : پیغه مبهری - سلاف
لی بن - گوت : ﴿ خودی دبیژت : (أنفق أنفق عليك) مالی
خارج بکه نه ز ژی دی ل سهر ته خخرج کهم ﴾ .

ودانا خیری ئیکا هند دکه ت مرؤفی خیر کهر بکه فته بهر وان
دوعایان یین ملیاکه ت بو خیر کهران دکهن ، وه کی د وی
حه دیسی دا هاتی یا (بوخاری وموسلم) فه دگو هیزن : ﴿ ما من
يوم يصبح العباد فيه إلا ملكان ينزلان ، فيقول أحدهما : اللهم
اعط منفقاً خلفاً ، ويقول الآخر : الله اعط ممسكاً تلفاً - هه ر ژره کا
ل به نی یان بېته سپېده دو ملیاکه ت دئینه خواری ، ئیک دبیژت :
یا ره بی هه چی یی مالی خخرج بکه ت تو بو به ده ل فه که ، ویی
دی دبیژت : یا ره بی هه چی یی مالی خخرج نه که ت تو مالی وی
بته لیفه ﴾ .

ودا پتر بو مه ئاشکه را بیت کو دانا خیری مفایه کی مه زن
د دنیایی دا - بهری ئاخړه تی - دگه هینته خودانی ، پیغه مبهر
- سلاف لی بن - سهرهاتی یا وی زه لامی بو مه فه دگېرت یی
خودی سهره دانا وی بو خیری قه نچی په کا مه زن د گهل کری ،
پیغه مبهر - سلاف لی بن - دبیژت :

﴿ جاره کی زهلامهك ل چولی بوو ، گوهل دهنګه کی بوو
ژ ناف عهوره کی هاتی دگوت : هره بیستانی فلانی ئاف بده ،
فیجا وی دیت وی عهوری خو خوار کر وچوو ل هنداقی
عهرده کی تزی کهفرین رهش باری ، وئافا وی عهوری ههمی کوم
بوو وجوکهك ژ بهر چوو ، نهو زهلام ل دویف ئافی چوو کانی
دی گههته کیفه ، وی دیت نهو ئاف ب نك بیستانه کی فه
چوو ، ودیت زهلامهك یی راوهستایه مهړه کا د دهستی دا یی بهری
جوکا ئافی ددهته بیستانی خو ، ئینا وی زهلامی پسیارا ئافی
خودانی بیستانی ژی کر ، وی ئافی خو بو گوت ، دیت نهو نافه
یی ژ عهوری هاتی به گوهان . خودانی بیستانی گوتی : بوچی تو
پسیارا ئافی من دکه کی ؟ وی گوتی : حال ومهسلین من
وعهوره کی نهفه نه ، فیجا من دقیت بزائم کانی تو چ ل بیستانی
خو دکه کی ؟ خودانی بیستانی گوت : مادهم ته هو گوت نهز دی
بو ته بیژم ، دهمی بیستانی من دئیت بهری نهز بهری خو ددهمی
کانی دی چ ژی ئیت ، وی بهری نهز دکهمه سی پشک ،
پشکه کی نهز دکهمه خییر ، وپشکه کی نهز وعیالی خو ژی
دخوین ، وپشکه کی بو توژی رادکهم ﴿^(۱) . ژ قی حه دیسی
ئاشکه را دبت کو دانا خییران دبتنه نه گهرا هندی کو خودی

---

(۱) وه کی نهجه د وموسلم ژ نهوو هورهیره ی فه دگو هیژن .

بهره که تی بها قیته ناف مالی مرؤفی وقه نجی یان د گهل بکته ، نه
 ب تنی هنده بهلکی دانا خیړی دبتسه نه گهرا هندئ کو
 خودی ئاتاف ونه خوشی یان ژى ژ مرؤفی بده ته پاش ، (حاکم)
 ژ (نه نه سی کورې مالکی) فه دگو هیژت ، دیژت : پیغه مبهری
 - سلاف لی بن - گوټ : ﴿ صنائع المعروف تقي مصارع السوء
 والآفات والمهلكات ، وأهل المعروف في الدنيا هم أهل المعروف في
 الآخرة - کرنا قه نجی یان خودانی ژ دویماهی پیښ خراب وئاتاف
 وتیږنان خلاص دکته ، وخودانین قه نجی پی ل دنیا پی خودانین
 قه نجی پیښه ل ناخړه تی ﴾ . وچونکی هنده ک کهس هه نه هزر دکه ن
 دانا وان بو خیړی دی بته نه گهرا کیښوونا مالی وان پیغه مبهر
 - سلاف لی بن - د ده دیسه کا خو دا دیژت :

﴿ ثلاث أقسم عليهن : ما نقص من مال عبد من صدقة ، ولا
 ظلم عبد مظلمة صبر عليها إلا زاده الله عز وجل عزاً ، ولا فتح
 عبد باب مسألة إلا فتح الله عليه باب فقر - سی تشت هه نه نه ز
 سویندی ل سهر دخوم ، مالی عه بده کی ب دانا خیړه کی کیم
 نه بوویه ، وزورداری ل عه بده کی نه هاتی به کرن ووی صهر کیښا
 بت نه گهر خودی نهو سهر فراه نه کر بت ، ونینه عه بده ک

دەرگهه کي خازو کي يي فقهه کت نه گهر خودی دهرگهه يي
فهقيری يي ل وی فقهه کت ﴿^(۱)﴾ .

پهنگين خيران :

دقيت نه يته هزر کرن کو خير بهس نه وه مروث ماله کي
بهر کفتي بده ته کهسه کي پيښي ، خير ب ديتنا ئيسلامی گه له ک
ژ في ئيکي بهر فره هتره ، وپيځه مهت ديار کرنا في راستي يي
پيځه مبهه - سلاف لي بن - د چهند حه ديسه کين خو دا ناشکهره
دکته کو مه جالي خيري زيده يي بهر فره هه ، وبهر چاقترين
حه ديس د في دهر باره يي دا نه وه يا پيځه مبهه - سلاف لي بن -
تيډا د بيژت : ﴿وکل معروف صدقة - هه رهنجي به کا هه بت
خيره ﴿^(۲)﴾ ، و د حه ديسه کا دی دا هاتي به : ﴿کل معروف
صدقة ، وإن من المعروف أن تلقى أخاك ووجهك منبسط إليه ، وأن
تصب من دلوک في إناء جارك - هه رهنجي به کا هه بت خير ، و
ژ رهنجي يي به کو تو پيشوازی يا برايي خو بکهی وتويي ناچچاف
فهکری ، وکو تو ژ سه تلا خو بکهيه ئاماني جيرانی خو ﴿^(۳)﴾ .

---

(۱) وهکي نه حمده و ترمذي ژ نه بو که بشه ي فهدگو هيزن .

(۲) نه حمده و بوخاري في حه ديسي ژ جابري فهدگو هيزن ، و نه حمده
و موسلم و نه بو داود ژ حوذه يغه ي .

(۳) نه حمده و ترمذي و حاکم في حه ديسي ژ جابري فهدگو هيزن .

وقهنجی وخیر ب گهلەك رهنگان هه نه :

- قهنجی یا ب دلی ئەو ته خیر بو هەمی مرۆفان بقیست
وحەسویدی ودلرەشی ل نك ته نهبت .

- وقهنجی یا ب دەستی ئەو تو تشته کی بدیهه کەسە کی یان
بدیهه قی ؛ دا مفای بو خو ژێ بیست .

- وقهنجی یا ب دهقی ئەو تو خیری نیشا مرۆفان بدەوی وبەری
وان بدیهه ریکا راست .

- وقهنجی یا سەرەدەری بی ئەو تو ب ئەخلاقە کی باش
تیکەلی بی د گهل خەلکی بکە ی ، و د گهل وان یی نافچاف
فەکری ونەرم وحەلیم بی .

- خو دەمی بو خودی تو حەقی خو ل دویف خەلکی بەردەوی
ژی بو ته ب خیر دئیتە حسیبکرن ، وه کی کو تو گەردەنا وان
کەسان ئازا بکە ی یین نەخۆشی گەهاندی یه ته ، یان بەحسی ته
ب خرابی کری ، یان تشته کی ته بری .

- وخو صهبرئینانا مرۆفە کی غەریب ئەو ژ ی بو خودانی خیرە !
- ودەمی تو فایدهیه کی دگەهینی یه حەیانە ته کی ئەو ژ ی
خیرە .

ودقیت نهئیتە هزرکرن کو خیرا د گهل مرۆفی زهنگین
حسیب نابت ، وئەو گۆتتا نوکە مه گوھ لی دبت دەمی

هندهك دييژن : فلانی خير پي ناچن ، گوتنه كا نهيا شهرعي به (۱)
پيغمبهه - سلاف لي بن - دييژت : ﴿كل معروف صنعته إلى غني
أو فقير فهو صدقة - ههه قهنجي به كا تو د گهل زهنگينه كي
يان فهقيهه كي بكه ي نهو خير ه﴾ (۲) .

توره وئادايين خير كرن :

دانا خير د شريعتي ئيسلامي دا هژماره كا توره وئادابان بو
هه نه ، مروفي خير كهر دقيت پيگيري يي پي بكه ؛ دا خيرا خو
پويچ نه كهت ، ژ وان توره يان :

۱- دقيت دانا وي بو خير بو كناري ب خودي ب تني
بت ، و ب وي ئيه تي دا خودي ژ وي رازي بيت ، نه كو بو
هندي دا مه دحين وي بينه كرن ، يان دا خو ژ وي كه سي بلندتر
بينت يي نهو قهنجي يي د گهل بكهت .

۲- نهو مالي نهو خير ژي ددهت دقيت مالي وي يي
هلال بت ؛ چونكي مالي هلال نه بت خودي قه بويل ناكهت .

---

(۱) وئهفه نه به حسي زه كاتي به ؛ چونكي نهو كه سين زه كات پي دچن خودي
ييين ده سني شانكرين ، وژبلي وان چي نابت مروف زه كاتي بده ته
كه سه كي دي .

(۲) طه بهراني في هديسي ژ ئبن مه سعوودي فه دگو هيزت .

۳- دقیت ئه و خیرا خو به طال نه کهت ، ب هندی کو بکهته منته ونه خوشی پی پی بگه هینته وی کهسی یی وی خیر د گهل کری ، و ژ بهر هندی یا هاتی به گوتن : ئه گهر ئیکی قهنجی بهک د گهل ته کر ههمی گاڤا بیژه وچو جاران ژ بیر نه که ، وئه گهر ته قهنجی بهک د گهل ئیکی کر چو جاران نه بیژه .

۴- دقیت مروقی خیر کهر ههمی گاڤان هزر بکهت ئه و خیرا ئه و ددهت تشته کی کیمه ؛ چونکی چی گاڤا وی هزر کر خیرا وی گهلهک یا مهزنه دی غوروور بو چی بت ودی هزر کهت کاره کی مهزن وی یی کری ، ب عه کسا وی مروقی خیر د گهل دئیه کرن ، دقیت ئه و وی خیری مهزن بینت یا د گهل وی دئیه کرن ، ئه گهر خو یا بچویک ژی بت ؛ دا شوکرا وی قهنجی یی بکهت .

۵- دقیت ئه و لی بگه رییت خیرا خو بدانته وی جهی خیر پی مهزن دبت ، ومه خسه دا مه پی ئه وه : ئه و خیری د گهل مروقین ته قوادار بکهت یین بهایی وان ل نک خودی یی مهزن ، ومه عناقی ئه و نینه خیر ل کهسین دی ناچت ، بهلی خیرا د گهل چاکان ل نک خودی یا ب بهاتره .

۶- هندی خیر یا قهشارتی بت چیتره ؛ دا یا ژ ریمه تی پی دوبر بت ، ویا ناشکه رایه کو ئه و خیر کهری رۆژا قیامه تی

خودی سیبهری لی دکهت نهوه یی خیرا خو ب رهنگه کی
قهشارتی ددهت ، بهلی نه گهر هات وناشکه راکرنا خیری یا
ب فایده تر بت ، وه کی کو بته ته شجیع بو مالداران کو نهو زی
خیران بدهن ، هنگی یا باشتر نهوه خیر یا ناشکه را بت .

ئیمامی نهوه وی دبیژت : ((زانا دبیژن : دانا خیری
ب رهنگه کی قهشارتی بو وان خیرانه یین سوننهت ؛ دا پتر
ئیحلاص تیدا بت ، بهلی خیر نه گهر یا واجب بت وه کی زه کاتی
ناشکه راکرنا وی چیره)) .

(۷)

ئه وزه لامي ده مي يي ب تنی
خودی ل بيرا خو بينت
ثيجا بکته گری

مرؤقی حفتی یی پیغه مبهری - سلاف لی بن - به حسی وی
د حه دیسا خو دا کری کو خودی وی دده ته بهر سيبهرا خو ئه وه
یی ئه گهر خودی ل بيرا خو ئینا وئه و یی ب تنی ترسا خودی
ئیکا هند ژ وی چی دکهت کو ئه و بکته گری ، ویا زانایه کو
ئه فه ئه و مرؤفه یی دو باشی یان ل نک خو کوم دکهت : کرنا
زکری خودی ، وترسا ژ خودی یا هند کو وی بگرینت ، وتشتی
خیری ل فان ههردو باشی یین وی زیده دکهت ئیخلاصا وی یا
مهزنه ئه و وی ژ ریمه تی یی دده ته پاش وئیکا هند ژ وی چی
دکتهت کو ئه و دویر ژ مرؤقان فان ههردو باشی یان بکته .

زکری خودی :

ئه و ره یا زیندی بونئی دده ته دلی ، وئه و قوینه یی گیان پی
دژیت ، وئه و سه ره کانی یا زه لاله یا خودان دل ژئی دنوشن
وتینکا دژوارا ریکا دویر پی دشکینن ، وئه و بهاره یا خیالا وان

هەردەم ل دۆر كۆم دېت ، وئەو چەكە يى لەشكەرى ئېلىسى
پاش دا دىشكىنت ..

تە دېتە بە جارەكى مەرۇفەك كەفتەتە دەرافەكى تەنگ ،
ل جەهەكى ب ترس ونەخۆش ژىابت ، پاشى ھەند دىت بت ب سەر
جەهەكى ھوین وخۆش ھەل بېت ، يى تەنا ورحەت ، خۆ قىپرا
گەھاندە بت ولى روينشت بت وېينا خۆ قەدابت ؟ ئەھا مەتەلا
زكرى خودى بۆ مەرۇفى خودى ناس يا ب فى رەنگى بە .

زكر كرنا مەرۇفى بۆ خودى نىشاننا قىانا مەرۇفى بە بۆ وى ؛
چونكى يا ئاشكەرايە كو مەرۇفى ئەگەر ئىك قىا ھەردەم دى
وى ل بىرا خۆ ئىنت ، ودى ھەز كەت بەھسى وى بکەت ،
ژ بەر فى چەندى تەرپوونا ئەزمانى مەرۇفى ب زكرى خودى
خۆشتىترىن كارە ل نك خودى وەكى دوى ھەدىسى دا
ھاتى يا (ئىبن حېبان) قەدگۆھىزىت ، دېيىژت : (موعادى
كورى جەبەلى) دېيىژت : مەن پىسار ژ پىغەمبەرى - سەلاڧ لى
بەن - كر : چ كار ل نك خودى خۆشتىترە ژ ھەمىيان ؟ وى
گۆت : ﴿ اُنْ مَوْتُ وَلِسَانِكَ رَطْبٌ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ - كۆتۈر بىمىرى
وئەزمانى تە ب زكرى خودى يى تەرەت ۛ .

وچونكى مەرۇف دەمى خودى ل بىرا خۆ دىئىنت ئەف
بىرئىنانە دى بتە ئەگەرا ھەندى ئەو خۆ ژ بى ئەمىرىيا خودى بەدەتە

پاش ، خودی فهردمان ل خودان باوهران کر کو نهو ل سپیده
 وئیشاران گهلهک زکری خودی بکهن ، دهمی گوتی : ﴿يَا أَيُّهَا
 الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا . وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا - نهي
 گهلی نهوین باوهری ب خودی ئینای ودویکهفتنا پیغه مبهری
 کری ، هوین ب دل وئهزمانی خو گهلهک خودی ل بیرا خو
 بینن ، و ل ههمی دهمین خو هوین زکری وی بکهن ، ل سپیده
 وئیشاران ، وپشتی نقیژین فھر ، و ل دهمی تهنگافیان ، هندی
 نهف چهندهیه عبادته کی دورسته ، بهری خودانی ددهته فیانا
 خودی ، وئهزمانی وی ژ گونههان دپاریزت ، وهاریکاری یا وی
 ل سهر خیبری دکهت ﴿ [الأحزاب : ۴۱-۴۲] .

و د گوتنه کا خو یا دی دا خودایی مهزن ناشکھرا دکهت کو
 وی خیره کا مهزن بو وان ژن ومیران ناماده کریه یین زکری
 خودی دکهن ، دهمی نهمرکری : ﴿إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ
 وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ
 وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ
 وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ
 فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ
 مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا - هندی نهو زهلام وژنکن یین خو ب دهست
 نهمری خودی فه بهردای ، ویین باوهری ب خودی پیغه مبهری

وی ئینای ، ویین گوهداری یا خودی کری ، ویین د گوتنین خو
دا دراستگو ، ویین صهبری ل سهر ئه مری خودی و نه خوشی یان
دکیشن ، ویین ژ خودی دترسن ، ویین خیرکهر ، ویین
رپوژيگر ، ویین نامویسا خو ژ کریتی یی دپاریژن ، ویین ب دل
و نه زمانی خودی ل بیرا خو دئینن ، خودی گونه ه ژيبرن
و خیره کا مهزن کو به حه شته ، بو فان ناماده کری یه ﴿ [الأحزاب :
۳۵] .

و د ئایه ته کا دی یا پیروژ دا خودایی مهزن ئاشکهره دکهت
کو زکری خودی ئیفله حی یی دئینته ریکا خودانی ، ئایهت
دبیژت : ﴿ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوْا وَاذْكُرُوْا اللّٰهَ
كَثِيْرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ . ئه ی گه لی ئه وین باوهری ب خودی ئینای
و دویکه فتنه پیغه مبهری کری ، ئه گهر هوین هاتنه راستا کومه کی
ژ وان کافرین خو بو شه ری هه وه ناماده کری ، هوین خو
راگرن و ژ بهر وان نه ره فن ، وهوین گه له ک خودی ل بیرا خو
بینن و دوعا ژئ بکهن کو ئه وه وه ب سهر دوژمنی بیخت ؛ دا
به لکی هوین ب مراد بکه فن ﴿ [الأنفال : ۴۵] .

و نه گهر ههر عیباده ته کی مروف بو خودی دکهت ده می خو یی
تایبهت هه بت ، وهنده ک عوزر هه بن بو مروفی دورست بکهن کو
هنده ک جاران وی عیباده تی نه کهت ، زکری خودی ئه وه عیباده ته

یئ چو دهمین تایبته بۆ نهبن ، بهلکی ههمی دهمان دئیه کرن
 و مروقی چو عوزر نابن کو خو ژئ بدهته پاش ، نایه ته کا قورئانی
 گازی به کی ئاراسته ی خودان باوهران دکهت و دبیزتی :
 ﴿ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا
 الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا ۝ هُوَ الَّذِي
 ل ههمی حالین خو خودی ل بیرا خو بینن ، وئه گهر ترس نهما
 هوین نفیزئ ب تمامی بکهن ، و ته خسیری یئ تیدا نه کهن ،
 چونکی ئه و ل هنده ک دهمین دهسنيشانکری د شریعه تی دا یا
 هاتی به واجبرکن ﴾ [النساء : ۱۰۳] .

ویغه مبه ر ئی - سلاف لی بن - د گه له ک هه دیسین خو دا
 به حسی زکری خودی دکهت و بهایی وی مروقی ئاشکه را دکهت
 یئ زکری خودی دکهت ، ژ وان هه دیسان :

(بوخاری و موسلم) ژ (ئه بوو موسای) فه دگو هیزن ،
 دبیزت : پیغه مبه ری - سلاف لی بن - گوت : ﴿ مثل البيت الذي
 يذكر الله فيه والبيت الذي لا يذكر الله فيه مثل الحمار والميت -
 مه ته لا وی مالا به حسی خودی تیدا دئیه کرن ووی مالا
 به حسی خودی تیدا نه ئیته کرن وه کی مه ته لا مروقی زیندی ویی
 مری به ﴾ .

و د حه دیسه کا دی دا یا (بوخاری) ژ (ئهبوو هورهیره ی)
فه دگو هیژت ، پیغه مبهه - سلاف لی بن - دبیزت : خودی
دبیزت : ﴿أنا مع عبدی حیثما ذکرني وتحركت بی شفتاه -
ئهز یی د گهل به نی یی خو هندی ئهو زکری من بکته ولیقیین
وی ب زکری من بلغلقن﴾ .

هه ره وهسا د حه دیسه کا دی یا قودسی دا ، ئهوا (بوخاری
وموسلم) ژ (ئهبوو هورهیره ی) فه دگو هیژن هاتی به : ﴿أنا عند
ظن عبدی بی ، وأنا معه إذا ذکرني ، فإن ذکرني في نفسه
ذکرته في نفسي ، وإن ذکرني في مأذ ذکرته في مأذ خير منهم ،
وإن تقرب إلي شبرا تقرب إليّه ذراعا ، وإن تقرب إلي ذراعا تقرب
إليّه باعا ، وإن أتانني یمشي أتیته هرولة - ئه زل دویف وی
هزریمه یا به نی یی من ژ من دکته ، وئهز یی د گهل وی
هندی ئهو زکری من بکته ، ئه گهر وی د گهل خو به حسی من
کر ئه زی د گهل خو دی به حسی وی کهم ، وئه گهر وی د ناف
هنده کان دا به حسی من کر ئه ز دی د ناف هنده کین ژ وان چیتر
دا به حسی وی کهم ، وئه گهر ئهو بهوسته کی خو نیژیکی من
بکته ئه ز دی گهزه کی خو نیژیکی وی کهم ، وئه گهر ئهو
گهزه کی خو نیژیکی من بکته ئه ز دی قولچه کی خو نیژیکی

وی کهم ، وئه گهر نهو هییدی ب نک من فه بیت ئهز دی ب غار
ب نک وی فه ئیم .

گورییا ژ ترسیین خودی دا :

وهکی بوری د گهل مه ژ سالوخته تین وی مروقی خودی رۆژا
قیامه تی وی ددهته بهر سیبهره خو ئه فهیه : ده می نهو زکری خودی
دکته ترسا وی ژ خودی ئیکا هند ژ وی چی دکته کو نهو
بکته گری ، لهو یا د جهی خو دایه پستی مه ئیشارهت دایه
زکری خودی چهنده کی بهحسی گرییا ژ ترسا خودی ژی دا
بکهین ؛ دا باش بو مه ئاشکهرا بیت کو نهو رۆندکا ژ ترسیین
خودی دا ژ چافی دئیته خواری هنگی رادوهستت هتا خودانی
خو دبهته بهحهشتی .

» .. ژ سالوخته تین وان خودان باوه رانه یین کو
خودی ژی رازیبووی وئهو ب بهحهشتا خو رازی کرین : هه
جاره کا ئایه تین خودی بو وان هاتنه خواندن نهو سه رین خو ل بهر
مه زنی یا خودی دچه مین وهند رۆندکان ژ ترسیین وی دا دبارین
هتا بهر سنگین خو ته ر دکهن .. د ئایه ته کی دا خودای مه زن
مه دحین وان به نی یین خو دکته یین وی قهنجی د گهل کری
ودبیژت : ﴿ إِذَا تَلَىٰ عَلَيْهِمُ آيَاتُ الرَّحْمَٰنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا ﴾
[مریم : ۵۸] .

و ل جهه کی دی دبیزت : ﴿ إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا
يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبَّنَا إِن كَانِ

وَعَلِدُ رَبَّنَا لِمَفْعُولًا وَيَخْرُونِ لِلْأَذْقَانِ يَكُونُ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا ﴿
[الإسراء : ١٠٧-١٠٩] .

ئەوین خودی زانین دایی گاڤا ئایهتین قورئانی بو دئینه خواندن
نەشیئە چاقین خو ، پۆندکان دبارینن وسەرئ خو ب ترس قە بو
خودی دچەمینن ، (ئەبولئەعلایی تەمی) دیژت : « هەچی
زانایی زانینا وی نەگرت ئەوی چو زانین نەبوو » .

ئەوی ئەفرۆ ژ ترسین خودی دا بگرت ، سوهای دەمی
ئەو ژ قەبری رادب و خەلک ل دۆرین وی دگرت ئەو دی یی
ب کەنی بت ، وئەوی ئەفرۆ دکنەت و خودی ژ بیر دکەت ،
سوهای دەمی ئەو ژ قەبری رادب دی گرت .. ﴿ إِنَّ الَّذِينَ
أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ ﴾ ئەقە د دنیایی دا ،
ئەوین تاوانبار گاڤا خودان باوەر ددیت ، بو خو پی دکرە کەنی
﴿ فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴾ فینجا ئەفرۆ ، ل پۆزا
قیامەتی ، ئەوین د دنیایی دا باوەری ئینای ب وان ئەوین کافر
بووین دکەنە کەنی .. ئیک ب ئیکییە ، وشەرت قیرییە !
« سەرورەئ هەمی مروڤین خودی ، پیغەمبەرئ خودی

- سلاف لی بن - صەحابیە کئی وی دیژت : « پۆزە کئی ئەز
هاتمە نک وی نفیژ دکر ، وەندی هند وی دکرە گری دەنگە کئی
وەسا ژ سنگی وی دەهات دا بیژی دەنگی مەنجەلا ئافییە دەمی
دداننە سەر ئاگری » . و دەیکا موسلمانان عایشا - ئەوا
نیزیکی نەه سالان د گەل پیغەمبەری د مالا وی دا ژیا -

دبیژت : ((من نه دیت پیغمبهری - سلاف لی بن - روزه کا
ب تنی وهسا کری به کهنی کو دهقی وی بهش بیت هتا مروژف
نیقا دهقی وی بیئت)) .

وئبوو به کر - زهلامی ئیکی پشته پیغمبهری د ناف نومته تی
دا - هند مروژفه کی دل نازک بوو گاغال سهر مینه را پیغمبهری
- سلاف لی بن - رادوه ستیا هند دکره گری کسه سی ناگه
ژ دهنگی وی نه دما .. جاره کی چوو دا نقیژا بارانی ل بهرا خه لکی
بکته ، تراره کی شهر به تا هنگینی بو وی ئینا ، سی جاران وی
ترار بره بهر دهقی خو به لی ژ بهر گری یی نهو نهشیا شهر به تی
فهخوت ، وهندی وی کره گری گری یا هه فالین وی ژی هات ،
پشته هنگی وان پسپارا وی کر : نهو ته خیر بوو ؟ وی گوت
: جاره کی نهز وی پیغمبهر - سلاف لی بن - ب تنی د گهل ئیک
بووین ، ئینا پیغمبهری - سلاف لی بن - د گهل خو گوت :
هه ره ژ من دویر بکهفه ، ئینا من گوتی : نهی پیغمبهری
خودی نهو تو د گهل کی دئاخفتی ؟ وی گوت : نهفه دنیا بوو
هاته بهر چاقین من وگوته من : نه گهر تو ژ من خلاس بی ژی یین
پشته ته ژ من خلاس نابن .

وعومهری گهلک جاران د نقیژا عهیشا ویا سپیدی ژی دا
سووره تا (یووسف) دخواند وهند دکره گری هتا روندکین وی
سنگی وی ته پ دکرن .

وعوثان گاڤا دچوو سهر قهبره کی هند دکره گری ههتا رپهین
وی تهر دبوون .

وعهلی سهرهاتی به کا دریز د گهل رۆندکان هه بوو ..
جاره کی پشته نقيژا سپیدی ل بهرا موسلمانان کری ژ جهی
خو رانه بوو و ههتا رۆژ ههلاتی گری ، پاشی رابوو و گوت : نهز
نابینم ئهفرۆ کس دکهته گری ، من صهحابی یین پیغه مبهری
- سلاف لی بن - دیتبوون ب شهقی ههمی یی وان نقيژ دکرن
و وان هند دکره گری ههتا رپهین وان تهر دبوون ، بهلی خهك
ئهفرۆ دغاflan . و پشته هنگی نهو نههاته دیتن وی کری به کهنی
ههتا هاتی به شههید کرن .

پشته شههید بووی ، رۆژه کی ههفالی وی (ضراری کوری
ضه مورهی) ل دیوانا موعاوییهی ئاماده بوو ، موعاوییهی گوتی : بو
من بیژه کانی عهلی یی چاوا بوو ؟ وی گوت : نهی (امیر
المؤمنین) نه گهر تو من عهفی کهی ، وی گوت : نه ، نهز ته عهفی
ناکهه . ضراری گوت : باشه .. نهز ب خودی کهمه ئهوی دویر
بهری خو ددا ، هیژه کا دژوار وی هه بوو ، گوتنا وی یا رههوان
بوو ، وی حوکم ب دادی یی دکر ، زانین ژئ دزا ، ژ دنیایی
وخوشی یا وی درهقی ، صهبرا وی ب شهقی دهات وتاری یا وی
دهات ، ب خودی نهو مروقهك بوو گهلهك دکره گری و گهلهك
هزرین خو دکرن ، دهستین خو وهردگیپان و د گهل خو
دئاخفت ، ههز ژ جلکین کورت و خوارنا ساده دکر ، گاڤا نه

دهاتينه نك وى ئەو وهكى هەر ئيك ژ مه بوو ، دهمی مه پسپارهك
 ژى دكر وى بهرسقا مه ددا ، هەر چهنده وى ئەم نيزيكي خو
 دكرين ژى وئەو يى نيزيكي مه بوو بهلى هندى ب ههيهت
 بوو زوى ب زوى ئەم د گهل نه دئاخفتين ، مروڤين ديندار
 د چاڤين وى دا دمهزن بوون ، ووى حەز ژ فەقيران دكر ،
 خودى شاهده جارهكى من ئەو ديت دهمی شەڤى پەردى خو يى
 تارى بهرداى وستير ئافابووين ئەو چوو د محرابا خو دا ووى
 رپهين خو گرتن ووهكى وى مروڤى ماری پيڤه داى ئەو دنالى ،
 ووهكى وى مروڤى خەمه كا گران هەى ئەو دگرى ، دهنگى
 وى هيشتا يى د گوهى من دا دهمی دگۆت : يا رەبى يا رەبى !
 پاشى دا بيژته دنيایى : ئەرى ته خو بو من خەملاندی به ، تو
 ل هيفى يا منى ؟ ويڤه ژ كيڤه دئيت ! بو خو هەرە ئيكي دى ،
 ب سى ته لاقان من تو يا بهرداى ، تو يا عەمر كورت وههڤال
 هينلى ، تو يا بى خيىرى ، ئاخ ئاخ بو كيمي يا زادى ودويراتى يا
 قويناغى ونه خوشى يا رپكى ! گاڤا موعاوبەى ئەڤ گۆته گوھ لى
 بووين رۆندكين وى هند بارين هەتا رپهين وى تەر بووين ،
 ب دەرھچكى خو چاڤين خو پاڤژكرن وگۆت : ئەرى ب خودى
 بابى حەسەنى يى وەسا بوو ، ئەى ضرار خەما ته ل سەر وى يا
 چاوايه ؟ ضرارى گۆت : وهكى خەما وى ژنكى به يا ئيكانى وى
 د كۆشى دا هاتى به سەرژيكرن قيجا چو جاران خەما وى رانهت
 ورۆندكين وى هەشك نەبن .

و (ربعی یی کورپ خراشی) ئیک ژ وان تابعی یانه یین
(بوخاری وموسلمی) همدیس ژئ څه گوهاسیتین ، د عهمری خو
همه یی دا وی دره وه کا ب تنی ژئ نه کربوو ، وی چو جاران
نه دکره کهنی ، رږژه کی هنده کان گوتی : بچی تو ناکه یه کهنی ؟
وی گوت : من سویندا خواری هه تا نه زانه زانم کانی دئ چمه
به حه شتی یان جه ههمی نه ز ناکه مه کهنی .. هه قالین وی دبیزن :
گاڅا رها وی هاتی به هلکیشان و هه تا مه څه شارتی ژئ سه رو چاقین
وی ب کهنی بوون .

(ثابتی به نانی) نه وی نه نه سی کورپ مالکی دگوتی : چاقین ته
وه کی چاقین پیغه مبه رینه ، هند دکره گری هه تا چاقین وی کول
بووین ، رابوون هه کیمه ک بوئینا ، هه کیمی گوتی : چاقین ته
دئ چی بن به لی ب وی شهرتی تو نه که یه گری ، ثلبتی گوتی :
چ خیر د وی چاقی هه یه یی نه که ته گری ؟

به لی .. دیتنا مروځین خودی بو مه سه لی د فی گوتی دا کوم
دبت : چ خیر د وی چاقی هه یه یی ژ تر سین خودی دا نه که ته
گری ؟

(سه لاهه ددینی نه ییووی) رږژه کی د ناف هه قالین خو دا
یی روینشتی بوو ، ئیک ژ وان تشته کی ب کهنی گوت ،
همه یی یان کره کهنی ، سه لاهه ددین تی نه بت ، هنده کان گوتی :

بوچی تو ناکهیه کهنی؟ وی گوت: ئەز ژ خودی شهرم دکهم
بکه مه کهنی وقودس د دهستین کافران دا بت! (١).
ول دویماهی یی دی بیژین: پیغمبهه - سلاف لی بن -
بهحسی وی مروفی دکهت یی ژ ترسین خودی دا دکهته گری
ودبیژت: ﴿ لا یلج النار رجل بکی من خشية الله حتی يعود اللبن
فی الضرع - ئەو زهلامی ژ ترسین خودی دا بکهته گری ناچته
ئاگری ههتا شیر دزقرته د گوهانی دا (٢).

-
- (١) ئەفه هنده که ژ نافرا (مروفین خودی وگری یا ژ ترسین خودی دا) ژ
پەرتو کامه (د گهل مروفین خودی).
(٢) ئەحمەد و ترمذی و نەسائی و حاکم فێی هەدیسی ژ ئەبوو هورەیرە
فەدگوهێرن .

ناڤه روک

بهره پور	بابه ت
۷	ل بهر سيبهرا خودی
۲۳	(۱) ئيمامي عادل
۳۶	(۲) نهو گه نجي د عيباده تي دا پهروه رده بووی
۴۹	(۳) نهو زهلامی دلی وی ب مزگه فتی څه گړندای
	(۴) نهو هه رده زهلامین ل سهر څيانا خودی
۶۲	گه هشتينه ئېك
	(۵) نهو زهلامی ژنكه كا خودان مه نصب وجوانی
	داخوازا خرابی یی ژی بکته نهو بیژت : نهو
۷۵	ژ خودی دترسم
	(۶) نهو زهلامی خیری ب دهستی راستی بدهت بیی
۸۸	دهستی چه بیی بجه سییت
	(۷) نهو زهلامی دهمی یی ب تنی خودی ل ییرا
۱۰۱	خو بینت څیجا بکته ته گری